

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Petr Všeticka

**Efektivita nařizování prvního setkání se
zapsaným mediátorem ze strany soudů ČR**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Martin Svatoš, Ph.D.

Centrum: Centrum mimosoudního řešení sporů

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 28. 02. 2025

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 117 365 znaků včetně mezer.

Petr Všeticka

V Praze dne 28. 2. 2025

Poděkování

Předně bych rád na tomto místě poděkoval JUDr. Martinu Svatošovi, Ph.D. za úvod do světa alternativního řešení sporů, jakož i za vstřícné a odborné vedení mé diplomové práce. Moje upřímné díky patří mé rodině a partnerce, kteří mě po celou dobu studia podporovali, motivovali a stáli při mně i v náročných chvílích. Rád bych poděkoval zaměstnancům Ministerstva spravedlnosti ČR za poskytnutí výstupů z dotazníkového šetření, které umožnily sepsání výzkumné části této práce.

Obsah

Úvod	6
1. Nařízené první setkání se zapsaným mediátorem	8
1.1. Mediace	8
1.2. Definice pojmu	9
1.3. Vztah prvního setkání a principu dobrovolnosti mediace	9
2. Obsah prvního setkání	11
2.1. Informační složka	11
2.2. Charakteristika mediačních stylů ve vztahu k prvnímu setkání	17
2.3. Motivační složka	19
2.4. Výchovná složka	20
2.5. Preventivní složka	20
3. Legislativní zakotvení	22
3.1. Mezinárodní kontext	22
3.2. Zákon o mediaci	22
3.3. Vyhláška č. 277/2012 Sb., o zkouškách a odměně mediátora	23
3.4. Předpisy soukromého procesního práva	24
3.4.1. Občanský soudní řád	24
3.4.2. Zákon o zvláštních řízeních soudních	25
3.4.3. Analýza pozměňovacího návrhu z.ř.s.	28
4. Efektivita prvního setkání se zapsaným mediátorem	30
4.1. Pojem efektivity v právu	30
4.2. Efektivita prvního setkání a její vývoj v letech	31
5. Empirický výzkum – nařízené setkání se zapsaným mediátorem a jeho efektivita z pohledu soudů ČR	33
5.1. Metodologie	33
5.1.1. Cíle výzkumu	34
5.1.2. Tvorba dotazníku	34
5.1.3. Procedura sběru dat – dotazníkové šetření	35
5.2. Deskriptivní analýza	35
5.2.1. Demografie	35
5.2.2. Otázka č. 1) U soudu působíte jako:	36
5.2.3. Otázka č. 2) Jaký je Váš věk?	37
5.2.4. Otázka č. 3) Jak dlouho působíte jako soudce (asistent soudce)?	38
5.2.5. Otázka č. 4) Na jakém soudu aktuálně působíte?	39

5.2.6.	Otázka č. 5) Jaká je Vaše současná specializace?	40
5.3.	Vnímání prvního setkání a jeho efektivity	41
5.3.1.	Otázka č. 12) Vnímáte institut prvního setkání se zapsaným mediátorem jako vhodný procesní nástroj pro možné smírné vyřešení (soudního) sporu?	41
5.3.2.	Otázka č. 13) Jaký má podle Vás nařízení prvního setkání se zapsaným mediátorem zpravidla vliv na délku soudního řízení?	43
5.3.3.	Otázka č. 19) S tvrzením: „První setkání se zapsaným mediátorem má pozitivní dopad na vztahy účastníků řízení (tj. po návratu k soudu) i v případě, že mediaci nezhájí/ neuzavřou mediační dohodu.“	44
5.4.	Inferenční statistika	45
5.4.1.	Hypotézy výzkumu	45
5.4.1.1.	Souvislost věku respondentů a vnímání efektivity prvního setkání	45
5.4.1.2.	Souvislost mezi vnímáním efektivity prvního setkání a skutečným počtem nařízených prvních setkání respondenta	46
5.4.1.3.	Souvislost mezi vnímáním efektivity prvního setkání a vnímáním vlivu prvního setkání na délku soudního řízení	46
5.5.	Statistická analýza	47
5.5.1.	Souvislost věku respondentů a vnímání efektivity prvního setkání	47
5.5.2.	Souvislost mezi vnímáním efektivity prvního setkání a skutečným počtem nařízených prvních setkání respondentem	48
5.5.3.	Souvislost mezi vnímáním efektivity prvního setkání a vnímáním vlivu prvního setkání na délku soudního řízení	50
5.6.	Interpretace výsledků a diskuze	51
5.6.1.	Souvislost věku respondentů a vnímání efektivity prvního setkání	51
5.6.2.	Souvislost mezi vnímáním efektivity prvního setkání a skutečným počtem nařízených prvních setkání respondentem	52
5.6.3.	Souvislost mezi vnímáním efektivity prvního setkání a vnímáním vlivu prvního setkání na délku soudního řízení	53
5.7.	Limity výzkumu	54
	Závěr	56
	Seznam použitých zdrojů.....	58
	Abstrakt.....	61
	Klíčová slova: Mediace, Efektivita prvního setkání se zapsaným mediátorem, Empirický výzkum v právu	61
	Abstract.....	62
	Keywords: Mediation, Effectiveness of the First Meeting with a Registered Mediator, Empirical Research in Law.....	62

Úvod

Ačkoliv je soudní řízení českou společností stále vnímáno jako standardní nástroj k rozhodování sporů, narůstají ve světovém a zejména evropském kontextu na významu alternativní metody řešení sporů. Tyto metody bývají vyzdvihovány pro možnost vyřešit konflikt rychleji a méně nákladně. Jedním z významných způsobů mimosoudního řešení sporů je mediace, která byla do českého právního řádu zakotvena přijetím zákona č. 202/2012 Sb., o mediaci a o změně některých zákonů (dále jen „zákon o mediaci“). Od přijetí zákona začalo běžet již druhé desetiletí a oblasti mediace a mimosoudního řešení se v České republice dostává stále větší pozornosti, ať už při výuce na právnických fakultách, odborných konferencích či v samotné praxi. Jen málo témat v oblasti mediace vyvolává více diskuzí, nejasností a rozporů napříč odbornou veřejností jako nařízené první setkání se zapsaným mediátorem. Význam a aktuálnost tématu nařízeného prvního setkání se zapsaným mediátorem je umocněna probíhajícími legislativními změnami týkajícími se nařizování prvního setkání podle zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, i současných aktivit Ministerstva spravedlnosti ČR. Tyto aktivity se snaží vyvrátit mýty o daném institutu a zmapovat jeho využití v praxi. Lze říci, že tyto skutečnosti a probíhající sběr dat o nařizování prvního setkání jsou pro mě hlavní motivací k sepsání této práce.

Jak název napovídá, hlavním cílem této práce je zhodnotit efektivitu prvního setkání se zapsaným mediátorem z pohledu soudů v České republice. Záměrem práce není pouhá analýza právního ukotvení daného institutu, ale za pomoci níže popsaného výzkumu ověřit vnímání jeho efektivitu prostřednictvím dat získaných z dotazníkového šetření Ministerstva spravedlnosti ČR, které bylo distribuováno mezi soudce okresních a krajských soudů. V práci se metodologicky postupně prolíná kombinace právní analýzy, deskriptivní analýzy dat a empirického výzkumu. Práce je kromě úvodu a závěru členěna do pěti hlavních kapitol.

První kapitola představuje krátký úvod do světa mimosoudního řešení sporů, mediace a nařízeného prvního setkání se zapsaným mediátorem. Věnuje se i vztahu prvního setkání se základními principy mediace.

Další kapitola této práce si klade za cíl přiblížit obsah prvního setkání se zapsaným mediátorem. Již nyní lze předeslat, že vymezení přesného obsahu prvního setkání je značně náročné vzhledem k jeho relativní neformálnosti a neurčitému zákonnému zakotvení. Navzdory uvedenému je v dané kapitole navržen minimální rozsah povinností, které by měl zapsaný mediátor v rámci prvního setkání splnit.

V pořadí třetí kapitola se věnuje legislativnímu zakotvení institutu prvního setkání v procesních předpisech, a to zejména s důrazem na výkladové peripetie při nařizování prvního

setkání podle zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních. Právě ty vyústily v návrh nové úpravy, která je v současnosti v legislativním procesu a která je analyzována níže.

Následující čtvrtá kapitola popisuje neurčitý pojem efektivity v kontextu prvního setkání. Efektivita prvního setkání je následně prostřednictvím deskriptivní analýzy dat zasazena do kontextu skutečného využívání daného institutu ze strany soudů, včetně údajů o způsobech ukončení řízení, v nichž bylo první setkání nařízeno.

Za jádro této diplomové práce lze považovat pátou kapitolu. Právě ta obsahuje empirický výzkum navržený tak, aby mapoval vnímání prvního setkání se zapsaným mediátorem ze strany soudců okresních a krajských soudů. Samotný výzkum nejprve deskriptivně popisuje demografii respondentů a následně prostřednictvím korelační analýzy odpovídá na tři výzkumné otázky.

Spojujícím motivem níže uvedených kapitol je snaha o jejich praktický přínos, který může spočívat v budování základů pro úvahy *de lege ferenda*. Výstupy jednotlivých kapitol mohou sloužit jako podklad pro úvahy o potenciální standardizaci prvního setkání se zapsaným mediátorem, pro hodnocení dopadů aktuálně přijímané právní úpravy nebo jako podnět pro další vědecké bádání.

1. Nařízené první setkání se zapsaným mediátorem

Jelikož si tato práce klade za cíl zkoumání efektivity nařízeného prvního setkání se zapsaným mediátorem (dále také jen „*první setkání*“) z pohledu soudů, je pro hlubší pochopení předpokladů jeho efektivity nejprve nutné daný institut zasadit do kontextu právního řádu, identifikovat jeho účel a popsat stávající aplikační praxi.

1.1. Mediace

Mediace bývá nejčastěji definována jako neformální, strukturovaný proces řešení konfliktů, který pomáhá stranám sporu v řešení jejich situace a dosažení výsledné dohody za asistence nestranné třetí osoby – mediátora (Riskin et al. 1997). Mediace se řadí mezi nejrozšířenější typy alternativního řešení sporů, rovněž označované jako ADR (z angl. alternative dispute resolution). Výraz alternativní lze dále vyložit tak, že ADR řízení slouží jako varianta (alternativa) k zákonem předpokládanému způsobu řešení konfliktů, tj. k soudnímu řízení (Svatoš 2024, s. 100).

Mezi často zmiňované výhody mediace v porovnání se soudním řízením patří dobrovolnost účasti na mediačním jednání a rychlost, pod kterou si lze představit brzký termín realizace mediačního jednání od jeho sjednání a potenciál pro vyřešení sporu i v rámci hodin. Mezi další patří nízké finanční náklady, které pro strany zpravidla nepředstavují takové zatížení jako soudní poplatky a výdaje za právní služby. Výhodná je i důvěrnost ze strany mediátora a možnost vstřícného a konsenzuálního vyřešení sporu za současného restaurování vzájemného vztahu stran (Riskin et al. 1997, s. 11).

Z hlediska výstupů mediace lze identifikovat řadu možných cílů. Primárním cílem mediace je urovnání konfliktu¹ mezi stranami sporu a dosažení vzájemné dohody (Garcia 2019). V kontextu českého právního řádu půjde zejména o uzavření mediační dohody podle § 7 zákona o mediaci. Mediace dále ponechává stranám právo na sebeurčení tím, že mají příležitost o vlastních záležitostech rozhodovat samy. Zároveň stranám napomáhá se zpracováním emocí a narovnáním vztahů (Baitar et al. 2013). Z pohledu soudní soustavy představuje mediace, jako i další formy mimosoudního řešení sporů, možnou cestu ke snížení celkového soudního nápadu nebo jeho odfiltrování (Summers et al. 2010). Tato úvaha o snížení soudního nápadu je ostatně hlavním hospodářským argumentem zákonodárce pro přijetí zákona o mediaci (Důvodová zpráva k návrhu zákona o mediaci 2011).

---

¹ Slovo „konflikt“ je použito záměrně, neboť oproti pojmu soudní spor představuje širší množinu jevů. Konflikt lze totiž definovat jako zdánlivý či skutečný projevený rozpor v zájmech, potřebách či chování dvou a více vzájemně závislých osob, ať již si tyto osoby jeho přítomnost uvědomují nebo nikoliv (Svatoš 2024, s. 19).

1.2. Definice pojmu

Odborná literatura definuje první setkání se zapsaným mediátorem jako informativní schůzku, na které strany s mediátorem prodiskutují výhody mediace a to, zda je jejich spor vhodné řešit pomocí tohoto konsensuálního procesu (Svatoš 2024, s. 231). Také může být definováno jako setkání, na kterém zapsaný mediátor (tj. fyzická osoba, která splňuje podmínky pro výkon zákonem stanovené, institucionalizované odborné činnosti) seznámí strany sporu s principy, průběhem, účelem a případně výhodami mediace a pomůže jim zvážit, zda by jim řešení sporu mediací mohlo přinést uspokojivější výsledky, než soudní řízení a autoritativní rozhodnutí (Holá et al. 2019). Předně je nutné zdůraznit, že nařízené první setkání není mediací, jelikož ta může být podle § 4 odst. 1 zákona o mediaci zahájena toliko uzavřením smlouvy o provedení mediace.

První setkání představuje právní optikou procesní úkon soudu, přičemž rozhodnutí, zda první setkání nařídí, závisí primárně na jeho posouzení, zda je to v konkrétním případě účelné a vhodné (§ 100 odst. 2 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, dále jen „o.s.ř.“). Z pohledu soudu se jedná o formalizovaný úkon, jehož využitím usiluje o možné vyřešení sporu v souladu s vůlí stran, nikoliv autoritativním rozhodnutím ve věci samé. Oproti ustanovení § 99 odst. 1 o.s.ř., dle kterého soud usiluje o smír mezi účastníky a může účastníky řízení upozornit na možnost využití mediace podle zákona o mediaci nebo sociálního poradenství podle zákona o sociálních službách, představuje nařízení prvního setkání autoritativní zásah do (procesních) práv a povinností účastníků řízení. O nařízení prvního setkání rozhoduje soud usnesením (§ 167 odst. 1 o.s.ř.), kterým účastníkům řízení ukládá povinnost zúčastnit se prvního setkání se zapsaným mediátorem, a to v rozsahu až 3 hodin, přičemž může podle § 100 odst. 2 o.s.ř. přerušit řízení až na 3 měsíce. V tomto ohledu je nutné zdůraznit, že se jedná o osobní povinnost účastníků řízení, kterou nelze nahradit pouhou účastí právních zástupců (Ministerstvo spravedlnosti ČR 2019a).

1.3. Vztah prvního setkání a principu dobrovolnosti mediace

Mezi základní principy mediace se řadí dobrovolnost, důvěrnost a nestrannost mediátora (Brzobohatý et al. 2022). V souvislosti s nařízeným prvním setkáním bývá zmiňováno možné porušení principu dobrovolnosti mediace a v krajním případě i porušení základního práva na soudní ochranu.

Při bližším pohledu na princip dobrovolnosti v mediaci lze rozlišovat dobrovolnost na vstupu do mediace jako svobodné rozhodnutí o tom, zda strana do mediace vstoupí, a dobrovolnost na výstupu – tedy svobodné právo stran (ne)uzavřít mediační dohodu (Svatoš 2024, s. 230). Jelikož se lze mimo kontext českého zákona o mediaci setkat i s mediací mandatorní, považují za vhodné přidat i třetí aspekt, kterým je dobrovolnost v průběhu mediace. Protože první setkání není

mediací, nenarušuje jeho nařízení žádný z výše uvedených aspektů principu dobrovolnosti mediace.

Princip dobrovolnosti úzce souvisí s právem na sebeurčení, které spočívá v možnosti rozhodovat o svém životě informovaně s tím, jaké důsledky budou tato rozhodnutí pro život mít (Brzobohatý et al. 2022). Vzhledem k tomu, že účast na prvním setkání je soudem uložena jako povinnost, nelze ji považovat za dobrovolnou. Její odmítnutí může mít podle § 150 o.s.ř. dopady na přiznání nákladů řízení navzdory úspěchu v soudním řízení. Samotným smyslem a účelem prvního setkání je poučit strany o průběhu mediace a o potencionálních výhodách a dopadech, které pro strany může mít, čímž podporuje informovaná rozhodnutí o další procesní strategii. Nařízení prvního setkání lze do jisté míry vnímat jako projev dobrovolnosti procesu, neboť jde o kompromis ve vztahu k mandatorní mediaci, který zajistí, že strany nejsou nuceny vstoupit do mediace ani uzavřít smlouvu o provedení mediace. Nedojde tedy k porušení principu dobrovolnosti mediace.

Přestože první setkání představuje zásah do procesních práv a povinností stran, nebrání stranám v tom, aby se svých práv domáhaly soudní cestou. Proto nelze mít za to, že by tento institut představoval porušení základního práva na soudní ochranu.

2. Obsah prvního setkání

Předně je nutné uvést, že nařízené první setkání postrádá přesné legislativní zakotvení jeho obsahu, a to jak v zákoně o mediaci, tak ve výše zmiňovaných předpisech upravujících jeho nařízení (Svatoš et al. 2024, s. 25). Základní rysy obsahu prvního setkání lze dovodit primárně z jeho výše uvedené definice a sekundárně ze zákonných povinností mediátora před zahájením mediace. Z obou zmíněných definic nařízeného prvního setkání konkrétně vyplývá, že se ve významných rysech shodují. Obě identifikují dvě (základní) složky prvního nařízeného setkání, kterými jsou složka informační a složka motivační (Hájková a Potočková 2018). Funkce prvního setkání lze však rozšířit i o složku výchovnou a preventivní (Ministerstvo spravedlnosti ČR 2019a).

2.1. Informační složka

Jednotlivé aspekty informační složky nařízeného prvního setkání lze dovodit ze zákonných povinností mediátora před zahájením mediace. Podle § 3 odst. 4 zákona o mediaci je mediátor povinen strany poučit o svém postavení při mediaci, o účelu a zásadách mediace, o účincích smlouvy o provedení mediace a mediační dohody, o možnosti mediaci kdykoliv ukončit, o odměně mediátora za provedenou mediaci a o nákladech mediace. Mediátor je povinen strany konfliktu výslovně informovat o tom, že zahájením mediace není dotčeno právo stran konfliktu domáhat se ochrany svých práv a oprávněných zájmů soudní cestou a že za obsah mediační dohody jsou odpovědné pouze strany konfliktu.

Tuto poučovací povinnost musí ve vztahu ke stranám konfliktu splnit ještě před zahájením mediace – tedy pokud bylo soudem nařízeno první setkání, tak právě v jeho průběhu. Dané ustanovení přitom klade důraz na výslovné poučení o tom, že strany mohou v mediaci kdykoliv zvolit pro řešení svého sporu soudní cestu a že za obsah mediační dohody jsou odpovědné pouze strany konfliktu, neboť se ve vztahu k mediaci jedná o jejich „základní“ práva.

Při vstupu stran sporu do prvního nařízeného setkání by mediátor měl vycházet z předpokladu, že se strany sporu v minulosti mediace nezúčastnily a nemají informace o tom, co mediace je a jak probíhá. Z dotazníkového šetření o informovanosti české veřejnosti o mediaci odpovědělo na otázku „Co je podle Vás mediace?“ s výběrem možných odpovědí „způsob mimosoudního řešení sporů / vyjádření názorů na aktuální společenské téma / metoda nabídky nového výrobku / proces prosazování nových pravidel / neslyšel/a jsem – nedokážu si vzpomenout“ 37,6 % respondentů chybně a 28,8 % tak, že neví. Další sada dotazů byla zaměřená na odpovědi respondentů, zda mají povědomí o konkrétních aspektech mediace. Odpovědi ukazují, že míra informovanosti o těchto aspektech je ještě výrazně nižší (cena mediace 1,9 % respondentů;

délka trvání mediace 1,5 % respondentů; průběh mediace 10,6 % respondentů; cíle mediace 16,5 % respondentů; výhody a nevýhody mediace 11,5 % respondentů; případy vhodné pro mediaci 5,4 % respondentů; kvality mediátorů 2,5 % respondentů; jak najít mediátora 3,5 % respondentů). Lze dodat, že se v této části jednalo o sebehodnocení respondentů. Z dotazovaných respondentů bylo přibližně 34 % schopno vybrat správné tvrzení o tom, co to mediace je. Oproti tomu pouze 1,9 – 2,5 % prokázalo znalosti o délce trvání, ceně a kvalitách mediátora, přestože se jedná o často zmiňované motivační faktory pro vstup do mediace (Holá et al. 2020, s. 84). Z výsledků daného dotazníkového šetření dovozují zásadní důležitost informační složky prvního setkání, aby mediace mohla v co největším počtu případů naplnit správně nastavená očekávání stran sporu.

Jedním z předpokladů efektivity prvního nařízeného setkání z pohledu soudů České republiky je řádné a optimálně jednotné uchopení jeho obsahu tak, aby soudci při jeho nařizování měli realistická očekávání o jeho průběhu a možnostech. Vztah obsahu prvního setkání (konkrétně jeho informační složky) a efektivity jeho nařizování mě přivedl k vyhotovení níže uvedené tabulky, která má sloužit jako přehled základních charakteristik informační složky nařízeného prvního setkání.

Z rozboru zákonného rozsahu poučovací povinnosti zapsaného mediátora lze dovodit minimální rozsah informací, se kterými musí být strany seznámeny ještě předtím, než učiní rozhodnutí o tom, zda do mediace vstoupí, či nikoliv.

Tabulka č. 1: Obsah poučovací povinnosti

1) Postavení mediátora	<ul style="list-style-type: none"> • Mediátor vystupuje jako třetí nestranná osoba, která stranám konfliktu pomáhá se zprostředkováním komunikace a asistuje při vyjednávání (Doležalová et al. 2013). • Mediátor zásadně odpovídá za proces mediace, nikoliv jeho výsledek. Zároveň nemá ve vztahu k předmětu sporu rozhodovací pravomoc (Šišková 2012, s. 73). • Mediátor chrání integritu mediačního procesu a dodržování zásad mediace tak, aby zajistil dosažení dohody stran založené na základě informovanosti a konsenzu (Šišková 2012, s. 76). • V rámci diskuze o postavení mediátora se jeví jako vhodné adresovat případné pochybnosti o (ne)podjatosti mediátora, neboť jde o jednu z překážek uskutečnění mediačního setkání (§ 5 odst. 1 ve spojení s § 6 odst. 1 písm. a) zákona o mediaci).
------------------------	--

2) Účel mediace	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Prima facie</i> se jako výstup mediace coby alternativního způsobu řešení sporů nabízí jasně formulovaná, srozumitelná a prakticky uskutečnitelná mediační dohoda, která je společně přijatelná pro všechny zúčastněné strany (Riskin et al. 1997, s. 11). • V kontextu facilitativní mediace stojí za dosažením mediační dohody odhalení společných zájmů a potřeb stran, čímž dojde ke změně vzájemného nastavení vyjednávací pozice stran ze soupeřící na spolupracující (Brzobohatý et al. 2022). • Pro úplnost je však nutné dodat, že účel mediace je značně závislý na vnímání optimálního výsledku mediace. Kromě všeobecného přístupu k mediaci, který míří na posílení autonomie stran, rozšíření jejich náhledu na konflikt a propojení jejich zájmů, lze v praxi dále rozlišovat přístup zaměřený primárně na dosažení dohody, přístup terapeutický (orientovaný na klienta směřující k seberozvoji), přístup kognitivní (zaměřený na proces mediace, její fáze a racionalitu) a přístup transformativní (zaměřený na posilování kompetencí klienta) (Holá 2011, s. 64). • Účel mediace může variovat i v závislosti na konkrétním případě, avšak mezi nejčastější lze zařadit zvládnutí konfliktní situace, lepší pochopení podstaty sporu a jeho redukci na řešitelnou úroveň, uvědomění si vlastních zájmů a zájmů druhé strany. Jako další je možné uvést podporu kooperace a zlepšení vzájemných vztahů, nastolení otevřené a funkční komunikace a konečně společné přijetí mediační dohody. Všechny tyto dílčí položky se podílí na hlavním cíli – spokojenosti účastníků mediace (Holá 2011, s. 61). • Lze shrnout, že mediátor by měl strany poučit jak o obecném účelu mediace, tak o tom, jakým způsobem vnímá účel mediace on. Za situace, kdy se mediátor omezí na prosté sdělení, že účelem mediace je dosažení mediační dohody, nelze důvodně očekávat, že strany do mediace vstoupí s řádně nastaveným očekáváním o jejím výsledku.
3) Zásady mediace	<ul style="list-style-type: none"> • Navzdory skutečnosti, že je mediace relativně málo formalizovaný proces, existují základní zásady nutné proto, aby výkon mediace dostal svým definičním znakům. Mezi základní principy mediace lze zařadit princip dobrovolnosti, důvěrnosti a nestrannosti (neutrality) mediátora (Šišková 2012; Svatoš 2024).

	<ul style="list-style-type: none"> • Z porovnání odborné literatury vyplývá, že výčet mediačních principů není přesně vymezený či uzavřený. • V souvislosti s principem nestrannosti je možné dále vymežit dílčí principy nezávislosti (oproštění od vnějších vlivů, které by mohly jeho pohled na projednávaný spor zkreslit), nestrannosti <i>stricto sensu</i> (absence subjektivního vztahu mediátora ke sporu, stranám sporu či právním zástupcům) a nepodjatosti (ryze objektivní poměr mediátora k věci, stranám sporu či jejich právním zástupcům) (Brzobohatý et al. 2022). • Dalším ze základních principů mediace je princip dobrovolnosti, kterému je ve vztahu k prvnímu nařízenému setkání výše věnovaná samostatná kapitola této práce. • Princip důvěrnosti úzce souvisí se zákonnou povinností mlčenlivosti, kterou mediátorovi ukládá § 9 zákona o mediaci. Pro strany sporu je zásadní informace, že povinností mlčenlivosti je <i>ex lege</i> vázán toliko mediátor. Jelikož je podle § 8 odst. 1 písm. b) zákona o mediaci úkolem mediátora vytvářet podmínky pro vzájemnou komunikaci stran a zohledňovat jejich zájmy, jeví se jako vhodné, aby mediátor strany poučil o možnostech smluvní úpravy vzájemné povinnosti mlčenlivosti. • Mezi další principy mediace je možné zařadit princip vyváženosti (zajištění, aby obě strany měly potřebný čas a prostor pro vyjádření se ke všem předmětům jednání) (Šišková 2012). Celý mediační proces je zastřešen principem neformálnosti, pod kterým si lze představit flexibilitu a neformálnost komunikace v mediaci (Svatoš 2024).
4) Účinky smlouvy o provedení mediace	<ul style="list-style-type: none"> • Uzavřením smlouvy o provedení mediace dochází podle § 4 odst. 1 zákona o mediaci k zahájení mediace. Je nutné zdůraznit, že zákon o mediaci nepřipouští zahájení mediace žádným jiným způsobem. • V kontextu prvního setkání je zcela zásadní, aby mediátor strany sporu srozuměl se skutečností, že soudem uložená povinnost zúčastnit se prvního setkání není mediací. • Uzavřením smlouvy o provedení mediace dochází podle § 647 ve spojení s § 654 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku ke stavení promlčecích a prekluzivních lhůt ohledně práv nebo okolností, která jsou předmětem mediace.

	<ul style="list-style-type: none"> • Lze podotknout, že promlčecí ani prekluzivní lhůta podle § 29 zákona o mediaci neběží ohledně práv, která jsou předmětem mediace ani v případě, že je mediace vedena v jiném členském státě podle právních předpisů tohoto členského státu.
5) Účinky mediační dohody	<ul style="list-style-type: none"> • Mediační dohoda je podle § 2 písm. e) zákona o mediaci písemná dohoda stran konfliktu uzavřená v rámci mediace upravující vzájemná práva a povinnosti stran, za jejíž obsah jsou zodpovědné pouze strany konfliktu (§ 3 odst. 3 zákona o mediaci). Uzavření mediační dohody představuje jeden z možných (optimálních) způsobů ukončení mediace (§ 6 odst. 3 zákona o mediaci). • Mediační dohoda je z hlediska své formy prostým závazkem a není tak sama o sobě přímo vykonatelná. Pokud strany projeví zájem o účinek vykonatelnosti mediační dohody, nabízí se podání návrhu soudu na její schválení v podobě soudního smíru podle § 99 odst. 2 a 3 o.s.ř. nebo zvolení formy notářského zápisu se svolením k vykonatelnosti podle § 71b odst. 1 zákona č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád). • Mediační dohoda velmi často obsahuje ujednání o narovnání (Svatoš et al. 2024, s. 69). Jelikož je nadbytečné, aby mediátor strany o této skutečnosti informoval již na prvním nařízeném setkání, postačuje, aby tak učinil nejpozději před sjednáváním samotné mediační dohody a srozumitelným způsobem stranám vysvětlil, že nový závazek z mediační dohody (zpravidla) nahrazuje ten dosavadní tak, aby došlo k úpravě dosud sporných práv a povinností (srov. § 1903 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku).
6) Ukončení mediace	<ul style="list-style-type: none"> • Z hlediska poučení stran v rámci prvního setkání je klíčové, aby mediátor strany poučil o tom, že zahájenou mediaci mohou strany ukončit v zásadě kdykoliv, a to jak jednostranně, tak společnou dohodou (Doležalová et al. 2013). • Lze připomenout skutečnost, že mediace obligatorně končí, pokud vznikne důvod pochybovat o nepodjatosti mediátora nebo se strany konfliktu s mediátorem nesešly déle než 1 rok (§ 6 odst. 1 písm. a), b) zákona o mediaci). Vzhledem k obligatornímu charakteru daného ukončení mediace je neúčelné, aby mediátor strany o těchto způsobech ukončení proaktivně

	<p>poučoval. Zastávám názor, že je postačující, aby si jich byl mediátor vědom a uplatňoval je v souladu se zákonem o mediaci.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nelze považovat za účelné, aby mediátor informoval strany o všech možných způsobech ukončení mediace, které nejsou závislé na vůli stran, tedy zejména způsoby ukončení mediace podle § 6 odst. 3 písm. b), e), f), g), h) zákona o mediaci. Je nutné dodat, že řada mediátorů pro širší poučení stran konfliktu volí zapracování aspektů poučovací povinnosti do smlouvy o provedení mediace (Svatoš et al. 2024, s. 50). Přestože takový postup nemůže zcela suplovat roli poučení v rámci prvního setkání, může být pro strany přínosný při zvažování ukončení mediace, neboť strany mají písemné vyhotovení poučení v kdykoliv k dispozici².
<p>7) Odměna mediátora a náklady mediace</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Zásadní informací pro strany konfliktu je, že odměna mediátora za nařízené první setkání je pevně stanovena prováděcím předpisem k zákonu o mediaci a činí 400 Kč za každou započatou hodinu (tj. s ohledem na maximální délku prvního setkání 1 200 Kč + DPH) (§ 15 vyhlášky č. 277/2012 Sb., o zkouškách a odměně mediátora). Pokud se strany konfliktu nedohodnou jinak, platí podle § 10 odst. 3 zákona o mediaci odměnu mediátora za první setkání rovným dílem. Tato odměna rovněž spadá pod možnost osvobození od soudních poplatků (§ 140 odst. 3 o.s.ř.). • Od odměny mediátora za první setkání je nutné striktně odlišit smluvní odměnu, která mediátorovi náleží za provedenou mediaci podle § 10 odst. 1 zákona o mediaci, jejíž výše není zákonem ani podzákonným právním předpisem omezena. Rozhodným okamžikem pro možnost provádění mediace za smluvní odměnu je podpis smlouvy o provedení mediace, kterým je mediace zahájena. • Mediátor by měl strany rovněž poučit o tom, že pokud není ve smlouvě ujednáno jinak, hradí strany smluvní odměnu rovným dílem (§ 10 odst. 2 zákona o mediaci). • Pro úplnost je možné doplnit, že mediátorovi náleží náhrada sjednaných hotových výdajů (§ 10 odst. 1 <i>in fine</i> zákona o mediaci).

² Vzhledem ke skutečnosti, že strany konfliktu se mohou mediace účastnit bez právního zastoupení, ušetří je takový postup mediátora od nutnosti řešit potencionální právní otázku ukončení mediace, byť je duplikace kogentních právních norem ve smluvních ustanoveních z hlediska úpravy práv a povinností stran nadbytečná.

<p>8) <u>Nedotčení práva stran na soudní ochranu</u>³</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Skutečnost, že zahájením mediace není dotčeno právo stran domáhat se ochrany svých práv soudní cestou, úzce souvisí s principem dobrovolnosti. Jde o skutečnost natolik zásadní pro svobodnou volbu stran o vstupu do mediace, že o ní mediátor musí strany poučit výslovně. • Mediátor by měl při plnění poučovací povinnosti striktně oddělit povinnost, která byla stranám uložena soudem (účast na prvním setkání), od dobrovolného zahájení samotné mediace. • Pro úplnost je vhodné dodat, že ustanovení § 150 o.s.ř.⁴ nesmí sloužit k penalizaci účastníků, kteří se nerozhodli pro smírné urovnání sporu, neboť je zcela na jejich vůli, aby zvážili své šance v řízení, případné alternativy a svobodně se rozhodli, jak budou dále postupovat (Nález II.ÚS 145/06 ze dne 14. 3. 2007).
<p>9) <u>Odpovědnost za obsah mediační dohody</u></p>	<ul style="list-style-type: none"> • Toto poučení úzce souvisí s účinky mediační dohody. Z výše uvedené definice mediační dohody je zřejmé, že mediační dohoda není rozhodnutím vydaným z pozice autority mediátora, jako by tomu bylo u soudního rozsudku, nýbrž jde o dobrovolný vzájemný závazek stran konfliktu. Smysl a účel tohoto poučení lze spatřovat v informování stran o tom, že mediátor není odpovědný za obsah mediační dohody. Podpis mediátora (pouze) stvrzuje, že mediační dohoda byla uzavřena v rámci mediace (§ 7 zákona o mediaci).

Stále častěji se stává, že strany konfliktu obdrží základní informace a poučení v písemné podobě od mediátora ještě před uskutečněním samotného prvního setkání, popř. jsou stranám poskytnuty již prostřednictvím odkazu na informační portál Ministerstva spravedlnosti ČR (Svatoš 2024 s. 234). Aby mediátor dostal své zákonné povinnosti, měl by i v takovém případě přinejmenším ověřit porozumění stran jednotlivým výše uvedeným aspektům zákonného poučení.

2.2. Charakteristika mediačních stylů ve vztahu k prvnímu setkání

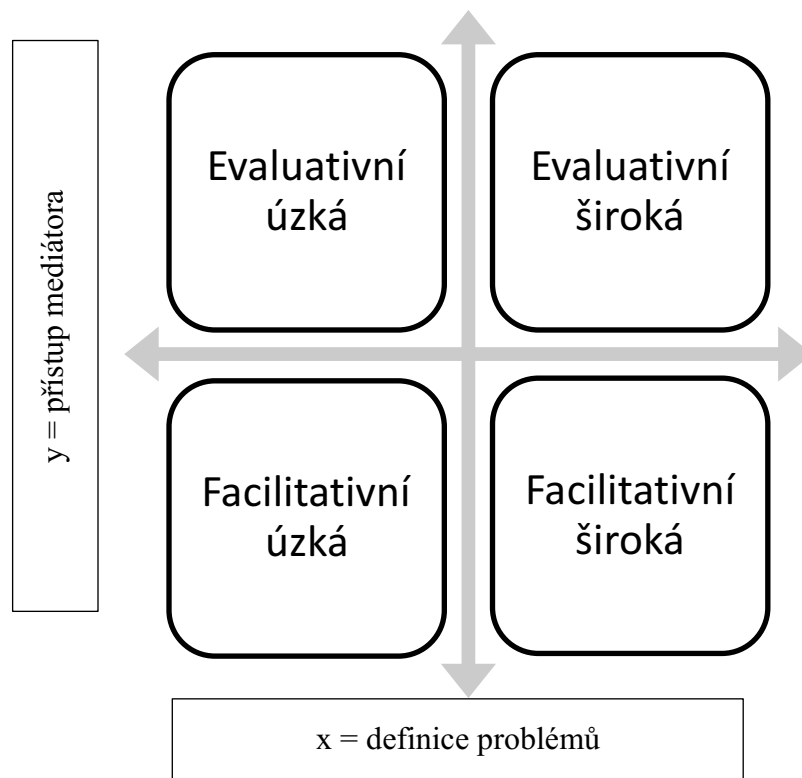
Nad rámec zákonné povinnosti se pro účely řádného rozhodnutí stran o (ne)zahájení mediace jeví jako vhodné informovat strany sporu o tom, jaký mediační styl je mediátorovi nejbližší a jaký

³ Podtržení vyznačuje zákonnou povinnost mediátora poučit strany o daných skutečnostech výslovně (§ 3 odst. 4 zákona o mediaci).

⁴ Jsou-li tu důvody hodné zvláštního zřetele, nebo odmítne-li se účastník bez vážného důvodu zúčastnit prvního setkání s mediátorem nařízeného soudem, nemusí soud výjimečně náhradu nákladů řízení zcela nebo zčásti přiznat (§ 150 o.s.ř.).

vliv to má na mediaci samotnou. V praxi je nejčastěji využíváno dělení na mediaci transformativní, facilitativní a evaluativní (Brzobohatý et al. 2022). Přitom se nejedná o „uzavřené“ dělení, ale o umístění mediačního stylu na rovině s osou x (úzká – široká definice problémů) a osou y (evaluativní – facilitativní přístup) (Riskin et al. 1997).

Graf č. 1: Určení mediačního směru (Riskin et al. 1997)

Přestože je detailní charakteristika jednotlivých mediačních přístupů náročná a mimo rámec této práce, je nutné zmínit, že individuální aspekty různých typů sporů si vyžadují jiná řešení a různé přístupy mediátorů (Holá 2011). Jednotlivé přístupy se rovněž odrážejí v tom, jak by mediátor měl v rámci prvního setkání popsat svoji roli a zásady mediace (např. zda bude mediátor stranám poskytovat vlastní pohled na věc, navrhnout řešení, řídit proces mediace atd.). Představa soudců o jednotlivých mediačních směrech a jejich vhodnosti v konkrétních případech pro první setkání přitom může mít vliv na efektivitu jeho nařizování.

Facilitativní mediace je založena na jednání, které vede neutrální třetí strana (mediátor) tak, aby strany konfliktu dosáhly vzájemného porozumění a respektu, a to s cílem dojít ke společné dohodě jako výslednému řešení. Pro tento mediační směr je dále charakteristické, že mediátor zásadně nehodnotí nápady stran, pohledy a postoje stran, a pokouší se o nalezení a o naformulování jejich společných potřeb a zájmů (Šišková 2012, s. 68). Je možné doplnit, že zákon o mediaci při formulování zásad mediace a povinností mediátora inklinuje k facilitativnímu směru, avšak nezabraňuje ani využívání dalších mediačních směrů (Brzobohatý et al. 2022).

Oproti tomu mediátor v evaluativní mediaci přebírá roli hodnotitele a s ohledem na témata stran sleduje a propojuje fakta, která následně zvažuje, porovnává a posuzuje v souvislosti s pravděpodobnými důsledky pro život zúčastněných stran (Šišková 2012, s. 43). V českém kontextu lze ve spojení s evaluativní mediací spatřovat riziko porušení § 8 odst. 1 písm. a) zákona o mediaci tím, že při hodnocení sporné otázky poruší povinnost nestrannosti.

V reakci na direktivnost mediátorů výše uvedených mediačních směrů se začala rozvíjet transformativní mediace, jakožto proces, který stranám ponechává mnohem větší míru autonomie (Brzobohatý et al. 2022, s. 34). Pro transformativní mediaci je charakteristický důraz na princip sebeurčení stran, jejich zapojení do procesu mediace a na jejich posun (transformaci) k sebejistotě a vnímání vlastní otevřenosti vůči ostatním stranám konfliktu. Mediátor se primárně zaměřuje na probíhající konverzaci a reaguje zejména za účelem podpory úsilí stran, kterým se posouvají k vlastnímu zmocnění nebo k uznání dalších stran konfliktu (Brzobohatý et al. 2022, s. 37).

2.3. Motivační složka

Obsah prvního setkání se neomezuje na pouhé informování stran o mediaci, jejím průběhu a účelu. Dalším cílem mediátora na prvním setkání je motivovat a podpořit strany, aby zvážily mimosoudní řešení svého sporu mediací (Hájková a Potočková 2018). Dotčená složka prvního setkání se dále skládá z motivačních faktorů, které vedou strany k aktivnímu přístupu ke hledání vzájemné dohody. Nutno předeslat, že úspěšnost a podoba motivační složky se odvíjí od okolností konkrétního případu a potřeb stran. Obecně vzato lze v motivační složce prvního setkání identifikovat níže uvedené roviny.

První rovinou je vlastní zájem a přístup mediátora. Samotné první setkání je neformální schůzkou s třetí nestrannou osobou, která se zajímá o společné zájmy stran, což představuje oproti soudnímu řízení značnou změnu dynamiky sporu. Mediátor stranám může poskytnout relativně strukturovaný prostor k seznámení se s aspekty mediace a překonání možného počátečního odporu k novému a neznámému, neboť se bude často jednat o jejich první střet s mediací. Mediátor by se již na prvním setkání měl snažit o navození podporující a bezpečné atmosféry, která je vhodná pro řešení konfliktu.

Klíčovou rovinou motivační složky prvního setkání je představení výhod mediace v porovnání se soudním řízením (Ministerstvo spravedlnosti ČR 2019a). Mediátor může zmínit úsporu času, nákladů, ochranu vztahů a dobrého jména, kontrolu nad průběhem mediace a jejím výsledkem, neformálnost, pružnost a komplexnost, snadnou účast a důvěrnost procesu (Svatoš 2024, s. 112). Úkolem mediátora v rámci prvního setkání je identifikovat ty výhody prvního setkání, které jsou pro konkrétní strany konfliktu nejdůležitější a realistickým způsobem je s nimi seznámit.

Nutno dodat, že mediátor by neměl stranám zamlčovat možné nevýhody mediace a zejména skutečnost, že vyřešení sporu nelze garantovat.

Další rovina motivační složky má těžiště v podpoře aktivního přístupu a budování odpovědnosti stran za vlastní jednání. Mediace umožňuje stranám, aby si uspořádaly své vlastní poměry, aniž by právo rozhodnout předávaly státu skrze soudní moc. Aktivní zapojení stran do procesu hledání řešení zvyšuje pravděpodobnost udržitelnosti přijatého řešení oproti soudnímu rozhodnutí vydanému z pozice autority (Singer 1989). Je možné doplnit, že subjektivní spokojenost stran s mediační dohodou je obecně vyšší, než spokojenost stran se soudním rozhodnutím (Watkins 2010). Přestože je v soudním řízení zpravidla jedna ze stran úspěšná, může její spokojenost s výsledkem ovlivnit například neuspokojení jejího nároku v plném rozsahu, vysoké náklady řízení, délka řízení, absence osobní satisfakce či zkrátka pocit nespravedlnosti.

Konečně může již v rámci prvního setkání dojít k odklonu od konfrontačního postoje stran. Strany na prvním setkání za asistence mediátora často poprvé vnímají konflikt jako řešitelný jejich vlastními silami. V kombinaci s možným získáním částečného nadhledu na konflikt může jít o skutečnost rozhodující o tom, zda strany do mediace vstoupí, či nikoliv.

2.4. Výchovná složka

Kromě výše uvedených složek, které jsou zásadní z pohledu stran, lze dále rozlišovat složku výchovnou a preventivní, které jsou obě systémově úzce propojeny s efektivitou nařizování prvního setkání (Ministerstvo spravedlnosti ČR 2019a).

Výchovná složka prvního setkání se zaměřuje primárně na samotné strany konfliktu a jejich vztah k řešení sporu. První setkání totiž vedle poskytování praktických informací o mediačním procesu působí edukativně, což znamená, že strany získávají hlubší povědomí o alternativních metodách řešení konfliktů a jsou vedeny k zodpovědnému přístupu ke svým budoucím sporům.

Právě pozitivní zkušenost s prvním setkáním a mediací může hrát důležitou úlohu i při šíření povědomí o mediaci. Osoby, které první setkání absolvují, často sdílejí zkušenosti se svým okolím. Ve vztahu ke konkrétnímu případu lze důvodně očekávat, že v důsledku prvního setkání dojde ke změnám ve vývoji konfliktu i v případě, že mezi stranami nedojde k následnému uzavření dohody. Konkrétně si strany mohou lépe uvědomit své procesní postavení, pochopit pohled druhé strany nebo se naučit zvládat emoce spojené se sporem (Ministerstvo spravedlnosti ČR 2019a).

2.5. Preventivní složka

Na rozdíl od výchovné složky, která se primárně zaměřuje na jednotlivé strany konfliktu, má preventivní složka širší celospolečenský rozměr. Její dopad spočívá zejména v systémovém nastavení justice a dlouhodobé proměně vnímání řešení sporů ve společnosti.

Současné společenské nastavení, ve kterém se většina sporů⁵ řeší soudní cestou, klade enormní nároky (kapacitní i finanční) na justiční systém. Právě první setkání má potenciál fungovat jako filtr, který pomáhá identifikovat již zahájená soudní řízení vhodná pro mediaci, čímž ulehčuje soudnímu nápadu. Tento (hospodářský) přínos je ostatně jedním z nosných důvodů přijetí zákona o mediaci a zakotvení institutu prvního setkání se zapsaným mediátorem (Důvodová zpráva k návrhu zákona o mediaci 2011).

První setkání rozšiřuje společenské obzory v oblasti řešení sporů a usiluje o prevenci negativních vzorců ve společnosti, mimo jiné v oblasti serializace sporů – tedy proti vzniku opakovaných soudních řízení mezi stejnými účastníky. V neposlední řadě soudy, které nabízejí účastníkům sporu šanci na smírné řešení sporu, posilují obecnou důvěru v to, že justice nehájí jen formální rozhodování, ale podporuje také pro společnost méně destruktivní nástroje. První setkání nabízí alternativu, která upřednostňuje smírná řešení namísto autoritativních rozhodnutí a učí lidi zvažovat mimosoudní řešení sporů dříve, než podají žalobu, čímž přispívá k budování kultury vzájemného dialogu.

Výchovná a preventivní složka se vzájemně doplňují. Výchovná složka mění postoj jednotlivců ke konfliktům, zatímco preventivní složka zajišťuje systémové změny vedoucí k efektivnější justici a celospolečenské proměně v přístupu k řešení konfliktů. Jelikož bývají tyto složky přehlíženy či zaměňovány, nabízím pro přehlednost níže uvedenou tabulku jejich atributů.

Tabulka č. 2: Výchovná a preventivní složka

Atribut	Výchovná složka	Preventivní složka
Zaměření	Na jednotlivé strany sporu	Na justici a společnost jako celek
Hlavní cíl	Edukace o mediaci a vedení k zodpovědnému přístupu ke konfliktu	Snížení soudního nápadu a změna společenského pohledu na mediaci
Dopad na spor	Lepší komunikace, snížení emocí, otevření cesty k dohodě	Prevence nadužívání soudních sporů
Dlouhodobý efekt	Zlepšení povědomí o mediaci u široké veřejnosti	Společenská změna spočívající ve změně přístupu k ADR

⁵ Pochopitelně těch sporů, které dosáhnou takové intenzity, že je strany mezi sebou nevládnou vyřešit samy.

3. Legislativní zakotvení

Hlavním impulsem pro legislativní zakotvení institutu nařízeného prvního setkání bylo přijetí zákona č. 202/2012 Sb., o mediaci a o změně některých zákonů (zákon o mediaci), k němuž bylo přistoupeno zejména s ohledem na úpravu mediace právem EU, konkrétně na Směrnici Evropského parlamentu a Rady 2008/52/ES ze dne 21. 5. 2008 o některých aspektech mediace v občanských a obchodních věcech (dále jen „*směrnice o mediaci*“) (Důvodová zpráva k návrhu zákona o mediaci 2011). Již důvodová zpráva k zákonu o mediaci předvíдалa existenci nařízeného prvního setkání se zapsaným mediátorem, jakožto direktivního nástroje soudu, který by umožnil zapsaným mediátorům přiblížit stranám soudního sporu možnosti mediace při zachování principu dobrovolnosti.

Kromě dobrovolného vstupu do mediace připouští čl. 2 odst. 1 směrnice o mediaci i nařízení mediace soudem, povinnou účast na mediaci stanovenou předpisem vnitrostátního práva, zahájení mediace na základě výzvy soudu k mediaci a nařízení informativního setkání s mediátorem. Český zákonodárce zvolil kromě dobrovolného vstupu do mediace i možnost soudního nařízení prvního setkání se zapsaným mediátorem.

3.1. Mezinárodní kontext

Tato práce si neklade za cíl vytvořit detailní komparatistiku právních řádů v oblasti vstupu do mediace napříč členskými státy Evropské unie, neboť ta je již předmětem řady rozsáhlých publikací. Je však za zásadní zmínit, že se úprava iniciace mediačního řízení napříč členskými státy značně liší a využívá celou škálu možností, které směrnice o mediaci nabízí. Vnitrostátní úprava se pohybuje od zcela dobrovolného vstupu do až po mandatorní mediaci, ke které si po náročných ústavně-právních peripetiích našla cestu například Itálie (Nadja et al. 2017).

S jistou mírou zjednodušení lze říci, že většina právních řádů vkládá mezi pravomoci soudů nástroje, které mají za cíl motivovat strany k zahájení mediace. Tyto nástroje se liší zejména v míře direktivity daného opatření od prostého poučení, přes kvalifikované výzvy, sezení s mediátory (popř. soudci), kteří mají benefity prvního setkání stranám přiblížit, až po mandatorní mediaci. Z hlediska mezinárodního kontextu tedy český zákonodárce zvolil kompromisní cestu v podobě nařízeného prvního setkání, pročež bývá vstup do následné mediace skrze tento institut označován jako quasi-mandatorní (Svatoš 2024, s. 230).

3.2. Zákon o mediaci

V českém právním řádu tvoří hlavní pramen úpravy mediace zákon o mediaci, který nabyl účinnosti dne 1. 9. 2012. Tento předpis však upravuje výkon mediace toliko zapsanými mediátory. Ti musí pro výkon své činnosti získat oprávnění k jejímu výkonu složením zkoušky zapsaného

mediátora (§ 17 odst. 2 písm. c) zákon o mediaci). Záměrem zákonodárce však nebylo přijetím zákona o mediaci omezit přístup k poskytováním mediace i dalším osobám. Z pohledu zákona o mediaci je tak respektována dichotomie (často označovaná jako dvojkolejnost) výkonu mediace. Mediaci tak může vykonávat mediátor zapsaný podle zákona o mediaci, nebo nezapsaný mediátor mimo pole regulace zákona o mediaci. V režimu nezapsaného mediátora může osoba vykonávat činnost buď jednorázově či nahodile, k čemuž nepotřebuje žádné zvláštní povolení, nebo naplní znaky podnikatele v § 420 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku a získá živnostenské oprávnění k živnosti ohlašovací volné. K tomu jí postačí naplnění všeobecných podmínek provozování živnosti podle § 6 zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon) (Brzobohatý et al. 2022). Pro úplnost je možné doplnit, že výčet režimů, ve kterých lze vykonávat mediaci jako nezapsaný mediátor, není zcela uzavřený. Výše jsou uvedeny pouze nejčastější režimy výkonu mediace nezapsanými mediátory.

Dané dělení podle způsobu výkonu mediace hraje zásadní roli právě ve vztahu k nařízenému prvnímu setkání, neboť to může být nařízeno pouze v případě zapsaných mediátorů (srov. § 100 odst. 2 o.s.ř. a § 13 odst. 1 písm. d) zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí⁶). Ve vztahu k mediaci je smyslem a účelem tohoto institutu zajistit, aby strany soudního řízení zvážily, zda by jim mediace přinesla uspokojivější řešení než soudní rozhodnutí (Hájková a Potočková 2018). Jelikož nařízení prvního setkání představuje zásah do procesních práv a povinností stran soudního řízení, rozhodl se zákonodárce umožnit jeho provedení toliko uzavřené skupině osob, která složením profesní zkoušky prokázala potřebnou míru znalostí a dovedností. Soulad výkonu činnosti zapsaných mediátorů se zákonem následně garantuje dohled ze strany Ministerstva spravedlnosti ČR, popř. České advokátní komory, je-li mediátor advokátem (srov. § 13 zákona o mediaci a § 49b odst. 1 zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii).

3.3. Vyhláška č. 277/2012 Sb., o zkouškách a odměně mediátora

V souvislosti s prvním setkáním nelze opomenout vyhlášku č. 277/2012 Sb., o zkouškách a odměně mediátora (dále jen „*vyhláška o mediaci*“), coby prováděcí právní předpis k zákonu o mediaci. Obsah vyhlášky upravuje, kromě průběhu zkoušek zapsaného mediátora, i výši odměny za první setkání nařízené soudem, která činí 400 Kč za každou započatou hodinu (§ 15 vyhlášky o mediaci). Z hlediska procesní ekonomie sporu se tak jedná o nízkou částku v porovnání s celkovými náklady řízení (Svatoš et al. 2024, s. 29). V případě, kdy je účastník osvobozen od soudních poplatků, platí odměnu mediátora za první setkání stát (§ 140 odst. 3 o.s.ř.).

---

⁶ Problematice nařizování prvního setkání se zapsaným mediátorem podle z.ř.s. je věnována samostatná podkapitola této práce.

3.4. Předpisy soukromého procesního práva

Z hlediska efektivity nařizování prvního setkání je klíčové vymezení okruhu případů, ve kterých soudce může první setkání nařídit. Mezi předpisy umožňující nařízení prvního setkání patří zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních (dále jen „z.ř.s.“) a zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí (dále jen „zákon o sociálně-právní ochraně dětí“). Nařizování prvního setkání podle prvních dvou uvedených předpisů je detailně popsáno níže. Nařizování prvního setkání podle zákona o sociálně-právní ochraně dětí spadá mimo rozsah této práce, neboť první setkání podle § 13 odst. 1 písm. d) zákona o sociálně-právní ochraně dětí může rodičům nebo osobám podílejícím se na výchově dítěte nařídit obecní úřad obce s rozšířenou působností, pokud to vyžaduje zájem na řádné výchově, nikoliv soud.

3.4.1. Občanský soudní řád

První setkání se zapsaným mediátorem bylo zakotveno ustanovením § 30 bodem 3. druhé části zákona o mediaci, kterou byla provedena změna o.s.ř. Ve znění o.s.ř. účinném ke dni uzavření této práce je první setkání uvedeno v § 100 odst. 2 o.s.ř., podle kterého: *„Je-li to účelné a vhodné, může předseda senátu účastníkům řízení nařídit první setkání se zapsaným mediátorem (dále jen „mediátor“) v rozsahu 3 hodin a přerušit řízení, nejdéle však na dobu 3 měsíců. Pokud se účastníci bez zbytečného odkladu nedohodnou na osobě mediátora, vybere jej ze seznamu vedeného ministerstvem předseda senátu. Po uplynutí 3 měsíců soud v řízení pokračuje. První setkání nelze nařídit po dobu platnosti předběžného opatření ve věcech ochrany proti domácímu násilí.“* Vzhledem ke skutečnosti, že tato práce zkoumá efektivitu nařizování prvního setkání z pohledu soudů a soudců, se budu níže (mimo jiné) zabývat vztahem mezi zákonnou formulací a efektivitou jejího využívání.

Systematicky je dotčené ustanovení zařazeno do části o.s.ř. upravující řízení v prvním stupni. Konkrétně do jejího jádra, které upravuje průběh řízení před soudem. Zakotvení institutu prvního setkání do dané části je nutné vnímat ve spojení se zásadou preference smírného vyřešení sporu, dle které by měl soud především usilovat o to, aby byl spor vyřešen smírně (§ 100 odst. 1 o.s.ř.). Ze statistických údajů Ministerstva spravedlnosti ČR přitom vyplývá, že v roce 2023 na poli civilní agendy soud rozhodl autoritativním rozsudkem ve věci samé (vyhovění, vyhovění zčásti a zamítnutí) ve 2 319 292 soudních řízeních, zatímco soudním smírem jich skončilo 92 995 (Ministerstvo spravedlnosti ČR 2023a). Právě porovnání těchto cifer, kdy je autoritativní rozhodnutí soudu téměř dvaceti pěti násobně častější než soudní smír, vznáší důvodné pochybnosti o míře naplnění zásady preference smírného řešení sporů a potenciálu nástroje, který je za účelem

jeho dosažení v o.s.ř. zakotven – nařízeného prvního setkání se zapsaným mediátorem. Právě tato úvaha hrála důležitou roli při navrhování výzkumné části této práce.

3.4.2. Zákon o zvláštních řízeních soudních

Občanský soudní řád však není jediným právním předpisem, který možnost nařízení prvního setkání se zapsaným mediátorem upravuje. Podle § 474 odst. 1 z.ř.s. může soud rodičům uložit na dobu nejvýše 3 měsíců účast na mimosoudním smírčím nebo mediačním jednání nebo rodinné terapii, či jim nařídít setkání s poskytovatelem odborné pomoci, zejména odborníkem v oboru pedopsychologie. Systematickým výkladem lze z první věty dotčeného ustanovení vyvodit, že tak soud může učinit za účelem ochrany zájmu dítěte. Z hlediska svého zařazení patří daný institut mezi nástroje soudu, které může použít v řízení ve věcech péče soudu o nezletilé podle § 466 a násl. z.ř.s.

Uvedené ustanovení rozděluje mediační teoretiky i praktiky na dva tábory podle způsobu, jakým by mělo být ze strany soudů vykládáno. Jádrem těchto peripetií přitom spočívá v otázce, zda znění zákona umožňuje soudu přímo nařídít mediaci (tj. mandatorní mediaci), či zda má být systematicky vykládáno jako možnost soudu nařídít první setkání se zapsaným mediátorem (Svatoš et. al. 2024, s. 26). Tyto výkladové spory jsou zásadním způsobem provázány s výše popsaným pojetím dobrovolnosti mediace samotné.

První varianta jazykovým výkladem připouští nařízení účasti na mediaci samotné. Zastánci daného výkladu přitom opírají své stanovisko o argument, že jakkoliv nařízená mediace může představovat vnější nesvobodu, nemá žádný vliv na vlastní jednání a rozhodnutí stran v mediaci, tedy na vnitřní pozitivní svobodu stran. Mandatorní mediace tak nemá představovat zásah do práva stran na sebeurčení, které je chápáno jako ústřední složka principu dobrovolnosti mediace (Brzobohatý et al. 2022, s. 14). Jak bylo výše popsáno v kapitole zabývající se principem dobrovolnosti, lze rozlišovat mezi dobrovolností na vstupu do mediace, tedy při rozhodování, zda strany do mediace vstoupí a na výstupu, kdy se strany svobodně rozhodují, zda a případně v jakém znění uzavřou mediační dohodu (Svatoš 2024, s. 230). V kontextu prvního setkání není narušen ani jeden z těchto aspektů, neboť probíhá ještě před zahájením mediace. S ohledem na mandatorní mediaci je vhodné do výše uvedené koncepce doplnit měřítko (ne)dobrovolnosti mediace v jejím průběhu. Pokud § 474 odst. 1 z.ř.s. vyložíme tak, že umožňuje přímo nařízení mediace, dojde k narušení principu dobrovolnosti na vstupu do mediace a v nařízeném rozsahu i při jejím průběhu. Zachování principu dobrovolnosti však lze podle zastánců takového výkladu spatřovat na výstupu z mediace, a to v podobě zachování práva na sebeurčení stran konfliktu.

Druhá a patrně převažující část odborné veřejnosti spatřuje v první výkladové variantě porušení principu dobrovolnosti a smluvní volnosti, jakožto i další problematické aspekty. První z těchto aspektů představuje uložení povinnosti třetí osobě – mediátorovi. Ten by byl povinen takto nařízenou mediaci realizovat. S tím je spojená i otázka vzniklých nákladů za mandatorní mediaci, kdy není zřejmé, za jakou hodinovou sazbu by byla mediace prováděna. Stranám sporu by v důsledku uložené povinnosti vznikly náklady, které však s ohledem na úpravu nákladů řízení v § 137 o.s.ř. a absenci úpravy soudních nákladů v z.ř.s. nelze podřadit pod náklady řízení. V povinnosti uložené mimo zákonný rámec lze přitom spatřovat rozpor s čl. 2 Listiny základních práv a svobod, podle kterého může být státní moc realizována jen v mezích zákona a s jejím čl. 36, který zaručuje právo na soudní ochranu. Problém konečně představuje i faktická nemožnost vynucení povinnosti zúčastnit se mediačního setkání (Šínová a Westphalová 2020).

Pochybnosti o tom, zda bylo záměrem zákonodárce podle § 474 odst. 1 z.ř.s. umožnit mandatorní mediaci, nebo toliko nařízení prvního setkání, vedou místy ke tříštění soudní praxe při jeho aplikaci (Horáček et al. 2019, s. 245). Nutno zdůraznit, že tato skutečnost není jen prázdným vyjádřením o teoretické potřebě sjednocování soudního rozhodování. Štěpení rozhodovací praxe se dostalo do fáze, ve které část soudů podle § 474 odst. 1 z.ř.s. nařizovala první setkání se zapsaným mediátorem, zatímco jiné soudy ukládaly účastníkům řízení povinnost absolvovat blíže určený počet mandatorních mediačních setkání. V praxi některých soudů byla dokonce dovozena nepřípustnost odvolání proti usnesení, kterým byla účastníkům tato povinnost mandatorní účasti na mediaci uložena, a to s argumentací, že se jedná o usnesení upravující vedení řízení (Krajský soud v Hradci Králové, sp. zn. 20 Co 283/2016). Krajský soud v Hradci Králové se v dotčeném usnesení žádným způsobem nevypořádal s otázkou, zda bylo nařízením mandatorní mediace zasaženo do práv a povinností účastníků řízení. Navzdory deklarované nepřípustnosti odvolání však uvedl, že dotčenou povinnost nelze žádným způsobem vymoci, ale že postoj účastníků k mimosoudnímu řešení sporu může být zohledněn při rozhodování ve věci samé. Při srovnání daného soudního usnesení a výše popsaného principu dobrovolnosti lze důvodně pochybovat o tom, zda může být neochota řešit spor mimosoudně *de facto* penalizována při rozhodování ve věci samé, a to, aniž by bylo porušeno listinou garantované právo na soudní ochranu.

V reakci na výše uvedené výkladové peripetie a za účelem vyřešení sporné otázky vydalo Ministerstvo spravedlnosti ČR výkladové stanovisko k aplikaci § 474 odst. 1 z.ř.s., které se přiklání ke druhé výkladové variantě. Stanovisko vykládá dotčené ustanovení tak, že umožňuje nařízení toliko prvního setkání se zapsaným mediátorem (Ministerstvo spravedlnosti ČR 2019b). Předně se dané stanovisko opírá o skutečnost, že záměrem zákonodárce při zakotvení § 474 z.ř.s. bylo podpořit soudní využívání forem odborné pomoci pro rodiče včetně mediace, a to s přímým

odkazem na zákon o mediaci. Ten zahájení mediace spojuje výlučně s uzavřením smlouvy o provedení mediace, nikoliv se soudním rozhodnutím (srov. § 4 odst. 1 zákona o mediaci). Ministerstvo spravedlnosti ČR dále ve výkladu hájícím mandatorní mediaci spatřuje porušení principu dobrovolnosti na vstupu do mediace, jakožto jednoho ze základních principů mediace samotné. Ministerstvo spravedlnosti ČR uzavírá, že pojem „mediační jednání“ je nutné v kontextu obecné právní úpravy dle § 100 odst. 2 o.s.ř. vykládat jako nařízené první setkání se zapsaným mediátorem. Je nutné připomenout, že dotčené stanovisko má pouze doporučující charakter.

Již samotná důvodová zpráva k zákonu o mediaci označila dosavadní úpravu, která již v době přijetí zákona o mediaci umožňovala soudu ve věcech péče o nezletilé uložit účastníkům povinnou účast na mimosoudním smírčím či mediačním jednání nebo rodinné terapii, jako nevyhovující⁷. Důvodová zpráva předpokládala, že dosavadní úprava bude nahrazena právě prvním setkáním. K tomu dodává, že mediaci samotnou nelze nařídit, neboť ta je vždy dobrovolná a (ne)uzavření smlouvy o provedení mediace ponechává na vůli stran konfliktu (Důvodová zpráva k návrhu zákona o mediaci 2011).

Pro úplnost je však třeba zmínit i často opomíjenou část důvodové zprávy, která se věnuje obsahu prvního setkání v z.ř.s., podle níž byl rozsah tří hodin prvního setkání zvolen jako minimální doba, ve které je možné provést mediaci a uzavřít mediační dohodu. Za takto provedenou mediaci v rozsahu tří hodin měla mediátorovi náležet odměna stanovená vyhláškou, po které mělo následovat rozhodnutí stran, zda budou v mediaci pokračovat za smluvních podmínek sjednaných s mediátorem. Lze konstatovat, že dané prohlášení činí důvodovou zprávu vnitřně rozpornou, když je v ní výše uvedeno, že mediaci nařídit nelze. Lze toliko odkázat na výše uvedené definice prvního setkání, ze kterých vyplývá, že nařízené první setkání se zapsaným mediátorem není mediací. Opačný závěr je v rozporu se samotným zákonem o mediaci, dle kterého je mediace zahájena smlouvou o provedení mediace (§ 4 odst. 1 zákona o mediaci).

Na základě výše předestřené úvah se rovněž přikláním ke druhé výkladové variantě, a to zejména s přihlédnutím k jednotnému systematickému pojetí daného institutu napříč právním řádem. To vychází z předpokladu, že soudy mohou autoritativně uložit účastníkům povinnost absolvovat informativní setkání se zapsaným mediátorem, nikoliv povinnost vstoupit do mediace. Považuji za nutné zdůraznit, že tímto žádným způsobem nehodnotím efektivitu mandatorní mediace, nýbrž právní otázku (ne)možnosti jejího nařízení podle § 474 odst. 1 z.ř.s. Odborná diskuze o efektivitě a vyvážení mandatorní mediace by však měla být vedena odděleně od právní

---

⁷ Úprava nástrojů pro mimosoudní řešení sporu byla v z.ř.s. upravena ještě před účinností zákona o mediaci.

otázky výkladu ustanovení § 474 odst. 1 z.ř.s. Tyto oblasti však bývají často propojovány a zaměňovány, což dále prohlubuje výkladové spory.

3.4.3. Analýza pozměňovacího návrhu z.ř.s.

V předchozí podkapitole je podrobně přiblížena problematika výkladu ustanovení § 474 odst. 1 z.ř.s. V současnosti situace postoupila tak daleko, že byl Poslanecké sněmovně předložen návrh zákona, který by měl dotčenou právní otázku vyřešit a odstranit aplikační nejasnosti s ní spojené.

Kvalita zákonného rámce, podle kterého je první setkání nařizováno, může mít vliv na to, zda bude prostřednictvím dostatečného využívání naplněn jeho potenciál a zda bude jeho aplikace efektivní. Pokud je přijato takové znění zákona, na jehož aplikaci a obsahu se není schopna shodnout ani mediační odborná veřejnost, která se jím aktivně zabývá, nelze důvodně očekávat, že jeho přesný obsah bude znám i soudcům, kteří jej jako poměrně nový institut mají využívat. Obava z neznámého je dlouho zkoumaným a běžně se vyskytujícím jevem (Brandt 1988). Výzkumy ukazují, že lidé často odmítají neznámé alternativy ve prospěch těch známých, a to navzdory skutečnosti, že se mohou ukázat jako přínosnější (Trautmann a Zeckhauser 2013). Znalost a povědomí o prvním nařízeném setkání a jeho obsahu tak může mít mezi širší odbornou veřejností vliv na míru jeho využití.

Konkrétně má pozměňovací návrh v § 9 z.ř.s. nahradit pojmy „mimosoudní smírčí nebo mediační jednání“ pojmem „mediace podle zákona o mediaci“. Dále ruší sporný § 474 odst. 1 z.ř.s. a nově v § 468b odst. 2 z.ř.s. nejprve zakotvuje možnost soudu účastníkům řízení doporučit využití odborného poradenství, účast na mediaci podle zákona o mediaci, rodinnou terapii nebo setkání s poskytovatelem odborné pomoci, zejména odborníkem v oboru pedopsychologie. Dané ustanovení tedy nezakládá soudu pravomocně rozhodnout, nýbrž toliko doporučit dobrovolné podstoupení některé z výše uvedených možností vedoucí zejména k řešení sporu či komplikované životní situace mimosoudní cestou.

Následně návrh odst. 6 téhož ustanovení propůjčuje soudu pravomoc nařídit využití odborného poradenství, účast na prvním setkání se zapsaným mediátorem, rodinné terapii nebo setkání s poskytovatelem odborné pomoci, zejména s odborníkem v oboru pedopsychologie. To vše s dodatkem, že nesplnění těchto povinností nelze vynuocovat uložením pořádkové pokuty.

První z navrhovaných změn si klade za cíl to, aby soudy účastníkům podávaly informace o mediaci, která by měla být vedena prověřeným zapsaným mediátorem a v souladu se zákonem o mediaci. Následná změna v oblasti mediace, spočívající v přijetí ustanovení § 468b a zrušení

§ 474 odst. 1 z.ř.s., ponechává na úvaze soudu, zda je v konkrétním případě účelné a vhodné strany o mediaci toliko informovat, nebo přímo nařídít první setkání se zapsaným mediátorem.

V rámci analýzy identifikuji dvě hlavní otázky, na které dotčená úprava v oblasti mediace reaguje. První právní otázkou je, zda budoucí právní úprava připouští soudu, aby účastníkům řízení nařídil účast přímo na mediačním jednání. Druhou otázkou je, zda soud nadále může strany odkázat na jiné poskytovatele mediačních služeb, kteří nejsou zapsanými mediátory.

Z díkce § 468b odst. 2 a 6 z.ř.s. vyplývá, že soud má postupně zvážit, zda je účelné a vhodné pouze informovat účastníky řízení o mediaci, nebo přímo nařídít první setkání se zapsaným mediátorem. Nařídít účastníkům řízení povinnou účast na mediačním jednání dané ustanovení nepřipouští. Nově se navíc dotčené ustanovení systematicky stane integrální součástí řízení, kterou by měl soud v rámci chronologie svého postupu vždy zvážit (srov. Důvodová zpráva k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, a další související zákony 2024, s. 145).

Odpověď na druhou otázku úzce souvisí s dvojkolejností výkonu mediace v České republice. Jak bylo uvedeno výše, mediaci mohou kromě zapsaných mediátorů vykonávat i nezapsaní mediátoři v rámci výkonu volné živnosti a mediační centra zaměřená na rodinnou mediaci, která jsou převážně neziskovými organizacemi financovanými dotacemi od místních samospráv. Přitom se objevuje stále více mediačních center poskytujících bezplatnou rodinnou mediaci zejména těm, kteří jsou na mediaci odkázáni pracovníkem OSPOD, případně soudem (Brzobohatý a Nováková 2016). Lze dodat, že záměrem ustanovení § 468b odst. 2 z.ř.s. je rozšíření spektra myslitelných nástrojů o jakékoliv odborné poradenství, které dle potřeb a možností účastníků v daném místě připadají do úvahy (Důvodová zpráva k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, a další související zákony 2024, s. 145). Na základě výše uvedeného se tak přikláním k závěru, že by bylo proti smyslu a účelu dotčeného ustanovení, pokud by mělo vyloučit možnost soudu neautoritativně doporučit účastníkům řízení mediaci u odborného poskytovatele mediace, tedy například lokálně etablovaného mediačního centra, pokud je to v souladu s potřebami účastníků a zájmem dítěte. Pro podporu nastíněného argumentu lze rovněž doplnit, že řada mediačních center jsou rovněž poskytovateli asistenčních a terapeutických služeb (Brzobohatý a Nováková 2016). Opačný výklad by vedl k paradoxní situaci, kdy by soud mohl účastníkům řízení doporučit využití všech služeb multioborového centra, vyjma mediace. Takový krok by ostatně v rozporu se záměrem zákonodárce zužoval spektrum myslitelných nástrojů pro mimosoudní řešení sporů.

4. Efektivita prvního setkání se zapsaným mediátorem

Vzhledem k zaměření této práce na nařizené první setkání je nutné předeslat, že se výzkum uvedený v kapitole č. 5 této práce nezabývá efektivitou mediace jako alternativního způsobu řešení sporů, ale přímo vnímáním efektivitu procesně-právního institutu prvního nařizeného setkání se zapsaným mediátorem. Pokud má být na efektivitu nahlíženo komplexně z pohledu všech zapojených stakeholderů, je její vymezení značně obtížné, neboť jejich zájmy mohou být protichůdné. V tomto ohledu je vymezení efektivitu pro účely této práce užší, neboť je na ni nahlíženo výlučně optikou soudů ČR.

4.1. Pojem efektivitu v právu

Samotnou efektivitu práva lze vnímat jako míru efektivitu právních norem, která je klíčová zejména v systému kontinentálního práva, ve kterém jsou soudci těmito normami vázáni při jejich aplikaci a interpretaci (Holá et al. 2020, s. 47). Při zkoumání efektivitu prvního setkání se lze zaměřit na dopady tohoto institutu na soudní řízení, v jejichž rámci je soudci mohou účastníkům nařídit. Efektivitu dotčeného institutu je možné rozdělit do několika oblastí.

První oblast, která je z pohledu soudů významná, spadá do ekonomické analýzy práva. Jde konkrétně o ekonomické dopady nařízení prvního setkání. Z pohledu soudů ČR nejde o dopad jeho nařízení na finální výši nákladů řízení pro jeho účastníky, ale o potencionální snížení soudních nákladů na vedení řízení o částku, kterou by jeho další vedení stálo, kdyby nebylo v důsledku prvního setkání smírně ukončeno. Jinými slovy, samotné nařizování prvního setkání může mít dopad na veřejný rozpočet skrze vliv na hospodaření jednotlivých soudů.

Další oblastí, kterou lze z pohledu efektivitu prvního setkání zkoumat, je dopad na délku soudních řízení. Přitom jde zejména o porovnání délky řízení, ve kterém bylo první setkání nařízeno a došlo k jeho smírnému zakončení, v porovnání s délkou řízení, ve kterém sice nařízeno bylo, ale nevedlo ke smírnému vyřešení sporu. Níže navržený výzkum přináší vzhled do vnímání této složky efektivitu pohledem soudců a zároveň zjištěné informace vykládá ve světle již provedených studií vlivu nařízení prvního setkání na délku soudního řízení.

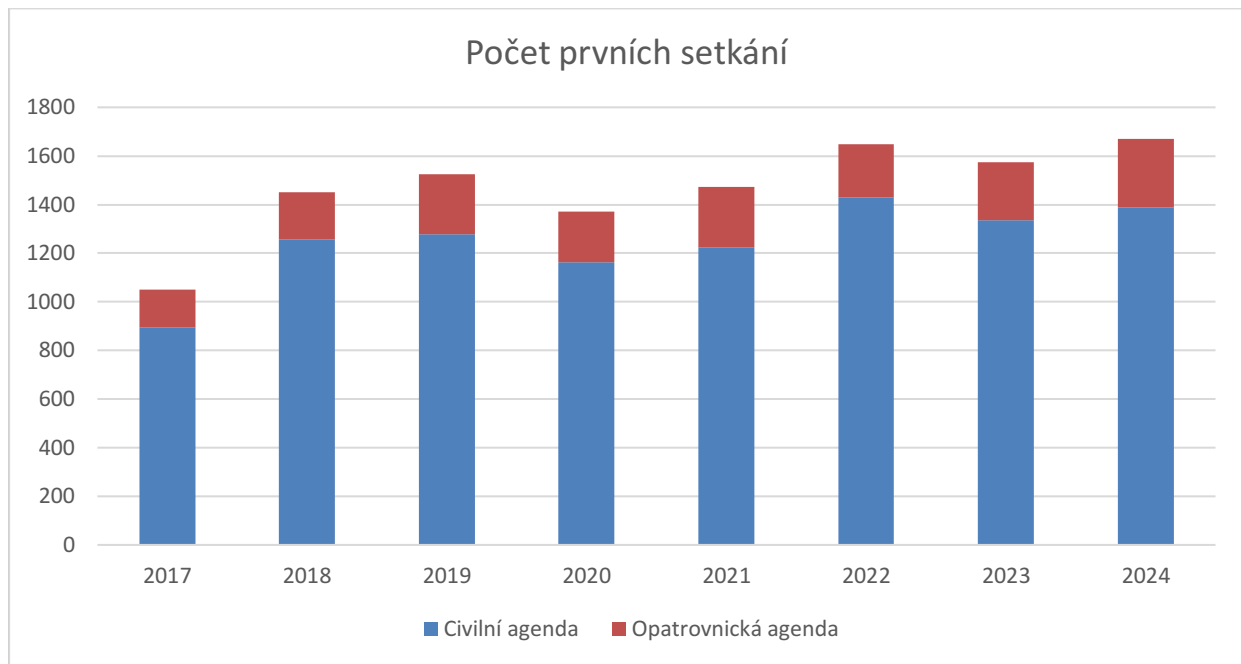
Míru efektivitu prvního setkání lze rovněž pozorovat na změnách v soudním nápadu, popř. na objemu případů, ve kterých bylo první setkání nařízeno jako první úkon ve věci, která se do řízení nevrátila a představovala tak pro soud minimální administrativní zátěž.

Konečně je nutné se zabývat i spokojeností účastníků řízení. Přestože se *prima facie* nemusí jevit jako pro soud důležitá, je zcela klíčová při utváření společenského povědomí a názoru na justici jako celek. Vnímání justičního systému jako spravedlivého a spolehlivého je pro fungování soudů důležitou hodnotou.

4.2. Efektivita prvního setkání a její vývoj v letech

Soudy napříč Českou republikou vedou průběžné evidence o počtu řízení, včetně údajů o tom, zda bylo ve věci nařízeno první setkání se zapsaným mediátorem a jakým způsobem byla věc ukončena. Tyto evidence bývají rovněž označovány jako statistické listy. V roce 2024 vytvořilo Ministerstvo spravedlnosti ČR novou veřejně přístupnou databázi „mediační dashboard“⁸, ve které jsou každoročně zveřejňována data o počtech nařízených prvních setkání, údaje o výsledku řízení, ve kterých bylo první setkání nařízeno a o dalších relevantních skutečnostech. Předně lze z dostupné databáze analyzovat, jak často bylo první setkání soudy v jednotlivých letech nařízeno.

Graf č. 2: Počet prvních setkání v letech

Z dostupných dat lze pozorovat mírně rostoucí tendenci počtu nařízených prvních setkání, která se však ustálila mezi lety 2019 a 2020, přičemž od této doby dále stagnuje. Počet nařízených prvních setkání je však silně ovlivněn celkovým počtem řízení v daném roce, o čemž svědčí i procento řízení, ve kterých bylo první setkání v rámci civilní agendy nařízeno, jenž se mezi lety 2019–2025 u okresních soudů⁹ pohybuje mezi 0,32 % a 0,36 %.

Z pohledu nařizování prvního setkání jednotlivými soudy v civilní agendě v roce 2024 lze poukázat na Okresní soud Brno-město (189 prvních setkání), Okresní soud v Břeclavi (96 prvních setkání) a Obvodní soud pro Prahu 4 (83 prvních setkání). Oproti tomu celkem 8 soudů nevyužilo

⁸ Dostupný z:

<https://app.powerbi.com/view?r=eyJrIjoiNmZINDU3NmMtOTgzZi00YTgyLTk5MjQtZTgzZjQ0OTAzNWZlIiwidCI6IjFkNGY3YjIxLWM4YzYtNGZlYSliMzMwLWM0MWNmNzJjNTdkYyIsImMiOiI9&pageName=ReportSection8481bde5a3a30911678b>

⁹ Okresní soudy jsou v tomto ohledu reprezentativnější, neboť krajské soudy nařizovaly první setkání v nižších desítkách případů.

možnosti nařídit první setkání ani jednou a dalších 9 pouze jednou. Právě silný kontrast ve využívání dotčeného institutu napříč jednotlivými soudy (ač jsou si často geograficky blízké), budí důvodné pochybnosti o tom, zda k využití prvního setkání dochází ve všech „vhodných a účelných“ případech tak, jak bylo úmyslem zákonodárce. Na základě dostupných dat se jeví jako podnětné pro další výzkum blíže zmapovat překážky nařizování prvního setkání u těch soudů, které jej v současnosti nevyužívají.

Z hlediska efektivity prvního setkání mapují dostupná data mediačního dashboardu i výsledky řízení, ve kterých bylo nařízeno. Institut se v tomto ohledu jeví jako vysoce efektivní, neboť mezi lety 2017–2024 došlo v 57,27 % případů k uzavření smíru a ve 14,15 % případů ke zpětvzetí návrhu. Jinými slovy, po nařízení prvního setkání se zapsaným mediátorem došlo v 71,42 % k ukončení soudního řízení v souladu s vůlí jeho účastníků. Rekordním byl v tomto ohledu právě poslední datově pokrytý rok 2024, ve kterém byl po nařízení prvního uzavřen smír v 68,21 % řízení v rámci civilní agendy.

Lze shrnout, že z dat o nařizování prvního setkání vyplývá jeho vysoká efektivita. Účastníci řízení, kterým bylo první setkání nařízeno, mají (statisticky) více než nadpoloviční šanci, že naleznou smírné řešení jejich sporu. Na druhou stranu data podněcují další diskuzi o tom, zda je naplněn potenciál prvního setkání a vyvolávají otázky o možných překážkách jeho širšího využití.

5. Empirický výzkum – nařízené setkání se zapsaným mediátorem a jeho efektivita z pohledu soudů ČR

Kombinace empirického výzkumu a teorie práva je klíčová pro lepší pochopení zkoumané oblasti a je základem pro přijímání smysluplných legislativních změn, jakož i zlepšení vnímání spravedlnosti jako celospolečenského fenoménu (Landry 2016). Zaručuje, že změny budou podloženy reálnými fakty a nebude se jednat o arbitrární rozhodnutí. Zatímco doktrinální přístup zkoumá právo jako svébytný normativní systém, empirický výzkum přináší přesah a hlubší pochopení fungování právních institutů s pomocí dalších vědních oborů (Malaník 2019). Jelikož se tato práce věnuje nařízenému setkání z pohledu soudů ČR, jsou hlavním předmětem zkoumání zkušenosti osob nařizujících první setkání nebo osob účastnících se nařizování prvního setkání.

Cílem empirických výzkumů v právu je primárně zjistit faktické využívání a dopady právních institutů a porovnat je s tím, jaký normativní účel sledují. Tímto přístupem lze dosáhnout širšího porozumění fungování právních institutů v jejich sociálním a institucionálním kontextu (van Gestel a Micklitz 2014).

5.1. Metodologie

Při empirickém výzkumu a analýze dat dochází k obohacení právní vědy o metody z jiných oborů, například z psychologie, sociologie, ekonomie, politologie a dalších (Holá 2020). Z pohledu empirického výzkumníka lze v zásadě rozlišovat mezi kvalitativním a kvantitativním výzkumem (Petrusek 1990). Zatímco kvalitativní přístup hraje důležitou roli při tvorbě hypotéz, kvantitativní výzkum se primárně zaměřuje na jejich vyvracení. Tato práce se tak bude zaměřovat na kvantitativní analýzu vztahů mezi získanými informacemi. Analýza odpovědí na otevřené otázky dotazníku, jež by patřila pod kvalitativní výzkum, již není součástí této práce.

Při výzkumu bylo postupováno v souladu s deduktivní metodou. Na jejím začátku stojí teorie nebo obecně formulovaný základ, který je následně přeložen do jazyka hypotéz. Ty předesílají, jaká spojení mají existovat mezi proměnnými. Podle Dismana následuje sběr dat, po kterém lze ověřit, zda vztahy mezi sebranými daty odpovídají předpovězenému vzorci v hypotézách. Z nastíněného postupu je možné dovodit, zda lze hypotézu přijmout, či zda je nutné ji odmítnout. Nutno dodat, že kvantitativní výzkum je příhodné využít pouze na otázky, které lze popsat v termínech vztahů či souvislostí mezi proměnnými (Disman 2020, s. 76).

Jádro samotného výzkumu je tvořeno průřezovým korelačním výzkumem, který zkoumá souvislosti mezi proměnnými v jednom časovém bodě.

5.1.1. Cíle výzkumu

Cílem tohoto výzkumu je analýza pohledu soudců a asistentů soudců na nařizování prvního setkání se zapsaným mediátorem a jeho kontextu v české justici. K výzkumu mě přivádí zejména skutečnost, že nařízené první setkání je stále předmětem častých diskuzí, a to zejména z hlediska jeho praktického využití a efektivity v porovnání se systémovým soudním řízením. Jak vyplývá z výše uvedených kapitol, část debaty se vede o obsahu prvního setkání, který je vzhledem k jeho vágnímu zakotvení neznámý i části odborné veřejnosti. Právě proto je klíčové zjistit, jak na tento institut pohlíží klíčoví aktéři, kteří mají moc jej nařídit.

Současně se zaměřuji na zkoumání faktorů, které ovlivňují rozhodování soudců při jeho nařízení, včetně osobních zkušeností, věku, délky praxe atd. Mojí snahou je rovněž pochopit, jak tyto faktory formují celkové postoje k mediaci jako alternativnímu způsobu řešení sporů. Ústředním tématem, dle kterého byly do výzkumu vybrány jednotlivé otázky dotazníkového šetření, je efektivita nařizování prvního setkání z pohledu soudců (a asistentů soudců).

5.1.2. Tvorba dotazníku

Při sběru dat použilo Ministerstvo spravedlnosti ČR dotazníkové šetření adresované okresním a krajským soudům České republiky. Dotazníkové šetření je jedním z nejčastěji používaných nástrojů empirického výzkumu, který umožňuje získat data přímo od klíčových aktérů – v tomto případě od soudců (ne)nařizujících první setkání a jejich asistentů.

Mezi hlavní záměry pro vypracování dotazníku lze zařadit následující výzkumné oblasti:

- Postoje soudců k institutu prvního setkání. Tato oblast se zaměřuje na názory soudců na nařizování prvního setkání, vnímání jeho přínosů a případných omezení. Oblast zkoumá, jaké faktory ovlivňují jejich rozhodování a zda jej považují za efektivní nástroj pro řešení sporů.
- Frekvence nařizování prvního setkání v praxi. Oblast se zabývá tím, jak (a zda) různé proměnné (délka soudní praxe, specializace, věk, zkušenost s mediací atd.) ovlivňují počet nařízených prvních setkání.
- Bariéry a překážky širšího využití prvního setkání a mediace samotné. V rámci této oblasti byli soudci dotazováni na to, jaké faktory mohou bránit většímu využití mediace.
- Způsob výběru mediátora a informování účastníků řízení. Dotčená oblast zkoumá, jakým způsobem soudci informují účastníky řízení o prvním nařízeném setkání, a to zejména ve vztahu k informačním nástrojům Ministerstva spravedlnosti ČR. Dále se zabývá tím, jaká kritéria jsou pro soudy při výběru zapsaného mediátora klíčová.

- Edukace soudců a jejich asistentů o mediaci a její vztah k nařizování prvního setkání se zapsaným mediátorem.

5.1.3. Procedura sběru dat – dotazníkové šetření

Samotné dotazníkové šetření Ministerstva spravedlnosti ČR probíhalo v prosinci 2024. Dotazník čítá celkem 30 otázek, z čehož je 28 otázek koncipováno jako uzavřené otázky s volbou jedné, nebo více možných variant, v některých případech s možností doplnění vlastní odpovědí. Zbylé 2 otázky představují doplňující otevřené otázky. Celé dotazníkové šetření je pojato jako anonymní.

Dále lze otázky rozdělit do následujících okruhů: demografické a profesní charakteristiky respondentů; zkušenosti s prvním setkáním a mediací; postoje k efektivitě prvního setkání a mediace; regionální a institucionální faktory; informování účastníků řízení, edukace soudců a možné návrhy na zlepšení v oblasti prvního setkání.

Dotazníkové šetření bylo administrováno skrze předsedy jednotlivých okresních a krajských soudů s žádostí o další šíření mezi příslušné soudce civilních úseků, kteří mohou (podle výše rozebíraných ustanovení procesně-právních předpisů) nařizovat první setkání se zapsaným mediátorem.

Ministerstvo spravedlnosti ČR anonymní data pro vědecko-výzkumné účely této práce poskytlo na základě žádosti ze dne 3. 2. 2025.

5.2. Deskriptivní analýza

Tato podkapitola se věnuje deskriptivní statistice odpovědí na vybrané otázky dotazníku Ministerstva spravedlnosti ČR. Deskriptivní analýza poskytne základní statistický přehled odpovědí včetně jejich četností, identifikuje hlavní trendy a odkryje rozdíly mezi různými skupinami respondentů. Analýza se prvně zaměří na otázky spjaté s demografií respondentů a následně na otázky relevantní k náhledu na efektivitu nařizování prvního setkání. U otázek pro větší přehlednost záměrně ponechávám původní číslování z dotazníku Ministerstva spravedlnosti ČR.

5.2.1. Demografie

Celkem Ministerstvo spravedlnosti ČR obdrželo v dotazníkovém šetření 418 odpovědí od soudců, asistentů soudců a justičních kandidátů. Vzhledem k výše popsané administraci dotazníku lze skutečnou populaci primární cílové skupiny (soudci, kteří mohou nařídít první setkání se zapsaným mediátorem) odhadnout z evidencí Ministerstva spravedlnosti ČR za rok 2023 na 1714 soudců (886 soudců civilního úseku okresních soudů, 367 soudců na opatrovnické agendě okresních

soudů, 394 soudců civilního úseku krajských soudů, 67 soudců krajských soudů se zaměřením na obchodní agendu) (Ministerstvo spravedlnosti ČR 2023b).

S ohledem na velikost zkoumané populace a počet navrácených dotazníků můžeme vzorek považovat za reprezentativní z hlediska jeho velikosti, neboť jej z odhadovaných 1714 soudců, vyplnilo 351 soudců, tedy více než pětina populace. Vysokou reprezentativnost vzorku dále můžeme dovodit z věkové struktury respondentů, která je nám v rámci dané populace rovněž známa. Věk respondentů v tomto ohledu odpovídá běžnému věkovému rozložení soudců v České republice, kde je rovněž nejčetněji zastoupena věková skupina 41–50 let (Paseková 2018).

Navzdory výše popsané distribuci dotazníku toliko soudcům (a asistentům soudců) civilního úseku, kteří mohou nařídit první setkání, se do souboru odpovědí dostaly i odpovědi soudců, kteří tak učinit nemohou (trestní agenda, insolvenční řízení, exekuční řízení). Vzhledem k výše stanoveným cílům svého výzkumu, tedy zkoumání prvního setkání z pohledu těch, kteří mají možnost jej nařídit, považují za nutné tyto respondenty ze vzorku vyřadit. Celkem tak pro účely tohoto výzkumu bude vyřazeno 21 respondentů (konkrétně 15 soudců, 5 asistentů soudců a jeden justiční kandidát). Celkový soubor tohoto výzkumu bude tvořit 397 respondentů.

Na základě výše uvedeného můžeme považovat závěry na tomto vzorku do velké míry zobecnitelné pro celou definovanou populaci, tedy soudce, kteří mohou nařizovat první setkání se zapsaným mediátorem a jejich asistenty.

5.2.2. Otázka č. 1) U soudu působíte jako:

První otázka dotazníku se zaměřuje na profesní zařazení respondentů, tedy na to, zda u soudu působí jako soudci, asistenti soudců nebo justiční kandidáti. Získaná data ukazují, že naprostá většina respondentů (336 z celkových 397, tj. 84,6 %) jsou soudci. Další skupinu tvoří asistenti soudců, kterých bylo 60 (15,1 %). Justiční kandidát (dále jen „JK“) byl mezi respondenty zastoupen pouze v jednom případě, což představuje 0,3 % všech odpovědí.

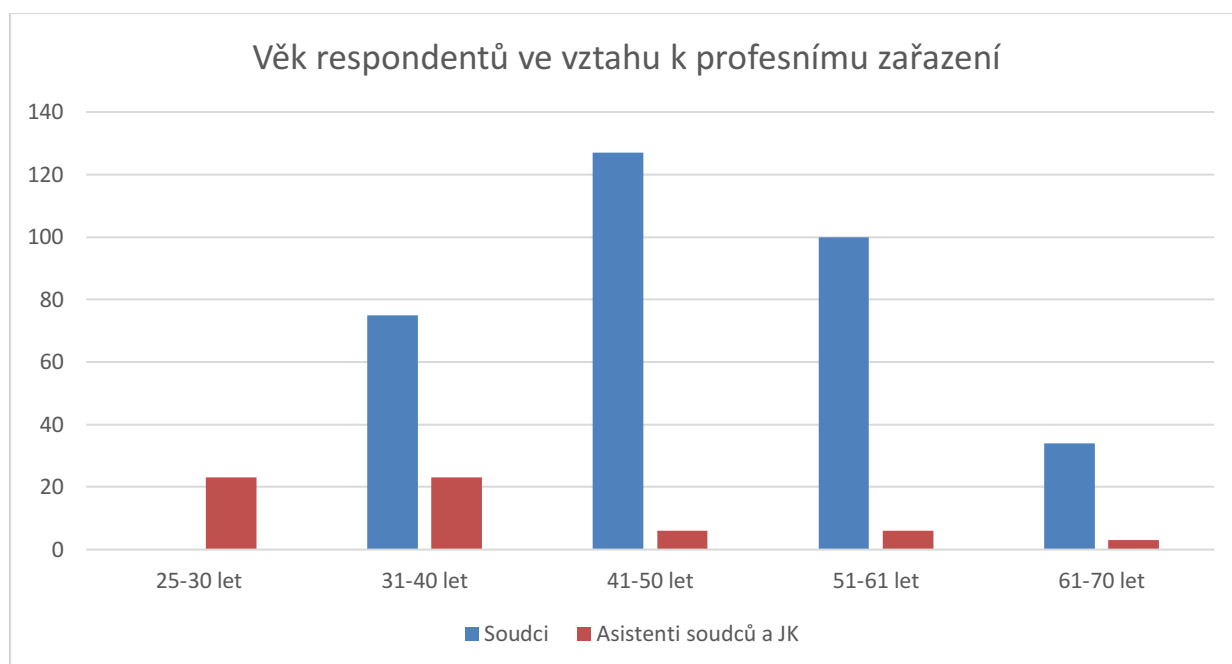
Tento výsledek je v souladu s předpokládanou strukturou cílových skupin. Primární cílová skupina dotazníku je tvořena soudci, neboť právě oni mají rozhodovací pravomoc v otázkách nařízení prvního setkání se zapsaným mediátorem (§ 100 odst. 2 o.s.ř.). Četnost odpovědí s největší pravděpodobností reflektuje i skutečnost, že dotazníkové šetření bylo Ministerstvem spravedlnosti ČR adresováno předsedům okresních a krajských soudů, kteří je dále šířili mezi příslušné soudce. Zda soudci budou šířit dotazník mezi asistenty soudců bylo ponecháno na jejich úvaze, avšak i tuto možnost dotazník předpokládal. Zapojení asistentů soudců do výzkumu poskytuje důležitý doplněk, protože asistenti často hrají klíčovou roli v přípravě soudních rozhodnutí a mohou mít vliv na praktické využívání institutu mediace.

Profesní zařazení respondentů je klíčové pro správnou interpretaci dalších otázek dotazníku, zejména těch, které se týkají zkušeností s nařizováním prvního setkání, jeho výhod a překážek. Soudci mají v tomto ohledu přímou zkušenost s aplikací výše teoreticky rozebíraných ustanovení a jejich odpovědi poskytují cenný vhled do reálné praxe soudního rozhodování. Asistenti soudců zase mohou nabízet jiný pohled, který je založený na své podpůrné roli, což může pomoci identifikovat oblasti, kde je třeba posílit vzdělávání nebo metodické vedení v otázkách mediace. U následujících otázek je analýza zpravidla prováděna zvlášť pro skupinu soudců a zvlášť pro skupinu asistentů soudců a JK, popř. jsou rozlišovány všechny tři skupiny.

5.2.3. Otázka č. 2) Jaký je Váš věk?

Jak avizují výše, považují za vhodné odpovědi přímo rozdělit podle profesního zařazení za účelem předejití zkreslení výsledků primární cílové skupiny – soudců.

Graf č. 3: Věk respondentů a profesní zařazení

Mezi soudci tvoří největší podíl věková kategorie 41–50 let (127 respondentů, tj. 37,8 % respondentů – soudců). Druhou nejpočetnější skupinou jsou soudci ve věku 51–60 let (100 respondentů, tj. 29,8 %), následovaní věkovou kategorií 31–40 let (75 respondentů, tj. 22,3 %). Soudci starší 60 let tvoří nejmenší skupinu (34 respondentů, tj. 10,1 %).

Co se asistentů soudců týče, jsou v dotazníku rovnocenně zastoupeny věkové skupiny 25–30 let a 31–40 let (23 respondentů v každé skupině, tj. celkem 75,4 % asistentů soudců a JK).

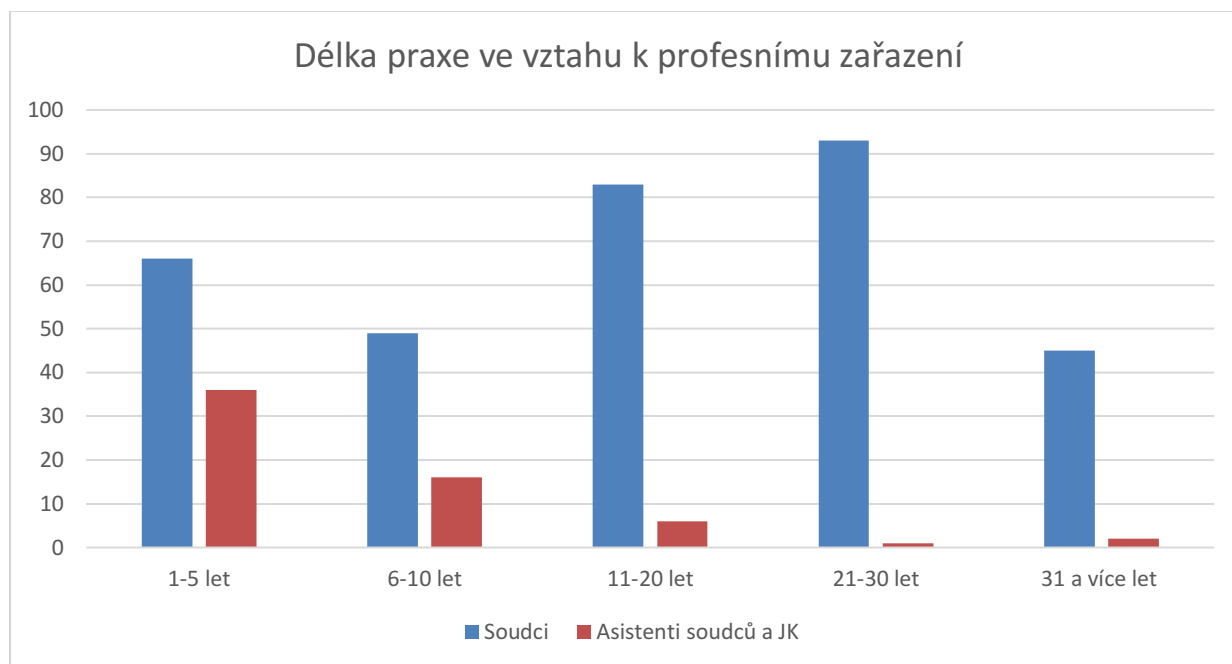
S věkovým rozložením níže pracuji v souvislosti s hypotézou, že soudci s delší praxí mají konzervativnější přístup k alternativním způsobům řešení sporů, a tedy méně využívají institut

prvního setkání. Oproti tomu mladší soudci (popř. asistenti soudců) se s výukou ADR setkali již při svých studiích a jsou tak mediaci otevřenější (Urbanová et al. 2022).

5.2.4. Otázka č. 3) Jak dlouho působíte jako soudce (asistent soudce)?

Kromě věku respondentů je další analyzovanou proměnnou ve vztahu k vnímání efektivity nařizování prvního setkání délka profesní praxe. Odpovědi opět rozděluje pro obě výše nadefinované skupiny respondentů.

Graf č. 4: Délka praxe

Mezi soudci je největší podíl respondentů s praxí delší 21–30 let (93 respondentů – soudců, tj. 27,7 %) kteří jsou těsně následováni skupinou soudců s praxí v délce 11–20 let (83 respondentů, tj. 24,7 %). Další početné skupiny tvoří soudci s praxí 1–5 let (66 respondentů, tj. 19,6 %) a 6–10 let (49 respondentů, tj. 14,6 %). Téměř identicky je ve výzkumu zastoupena skupina soudců s praxí 31 a více let (45 respondentů, tj. 13,4 %).

Rozložení délky praxe naznačuje, že většina soudců (65,8 %) má více než 10 let zkušeností. Soudci s delší praxí mohou být při rozhodování o nařizení prvního setkání opatrnější, neboť jejich pracovní postupy bývají více ustálené. Tento závěr podporuje i studie Urbanové, Kubátové a Lakomého, která konstatuje, že advokáti a soudci s nejdélšími profesními zkušenostmi (více než 20 let) hodnotí mediaci ve srovnání se soudním sporem výrazně hůře (Urbanová et al. 2022). Právě tato úvaha je formována do jedné z níže uvedených hypotéz.

Ve skupině asistentů soudců a JK dominují respondenti s praxí do 5 let (36 respondentů, tj. 59 %). Dále 16 respondentů (tj. 26,2 %) uvedlo délku praxe 6–10 let a 6 respondentů (tj. 9,8 %) délku 11–20 let. Zbylé věkové kategorie jsou v této skupině respondentů zastoupeny minimálně

(skupina 21-30 let - 1 respondent, tj. 1,6 %; a skupina více než 31 let - 2 respondenti, tj. 3,3 %). Rozložení skupiny respondentů (asistentů soudců a justičních kandidátů) dle délky praxe odpovídá povaze těchto profesních rolí, které jsou typické pro začátek justiční kariéry.

5.2.5. Otázka č. 4) Na jakém soudu aktuálně působíte?

Otázka sleduje, na jakém konkrétním soudu respondent působí, a to zejména za účelem pochopení geografických a institucionálních rozdílů v přístupu k nařízenému prvnímu setkání. Celkem je napříč respondenty zastoupeno celkem 79 různých soudů. Níže uvádím šest nejčteněji zastoupených soudů, neboť na následujících příčkách jsou již další soudy zastoupeny poměrně rovnoměrně.

Tabulka č. 3: Zastoupení soudů

Na jakém soudu aktuálně působíte?	Počet respondentů	Procentuální zastoupení
Městský soud v Praze	30	7,7 %
Městský soud v Brně	21	5,4 %
Krajský soud v Brně	13	3,3 %
Okresní soud v Bruntále	13	3,3 %
Krajský soud v Ostravě	12	3,1 %
Okresní soud v Kladně	12	3,1 %

Otázka má pro výzkum zásadní význam, neboť vypovídá o tom, zda a jakým způsobem závisí přístup respondentů k prvnímu setkání a mediaci na soudní instanci a regionu, ve kterém se soud nachází. Lze důvodně předpokládat, že vyšší návratnost dotazníku ve velkých městech souvisí s početnějším personálním obsazením soudů.

V tomto ohledu rovněž poukazují na skutečnost, že data o kompletních počtech nařízených setkáních jednotlivými soudy lze získat z výše využívaného mediačního dashboardu. V navazujících výzkumech lze tato celistvá data porovnat s empirickými poznatky z dotyčného dotazníku. Jedná se však o námět, který svým rozsahem spadá mimo zaměření této práce, kterým je pohled na efektivitu prvního setkání.

5.2.6. Otázka č. 5) Jaká je Vaše současná specializace?

Otázka zjišťuje, na jakou právní agendu se jednotliví respondenti zaměřují. Otázka byla koncipována jako výběr z více variant s možností doplnění vlastní agendy tak, aby co nejpřesněji vystihovala zaměření respondentů. Po výše popsaném vyřazení 21 respondentů pro irelevanci jejich zaměření ve vztahu k prvnímu nařízenému setkání lze výsledky zobrazit následovně.

Tabulka č. 4: Zaměření respondentů

Jaká je Vaše současná specializace?	U soudu působíte jako:	Počet respondentů	V procentech
Občanskoprávní	Asistent soudce	43	10,8 %
	Justiční kandidát	1	0,3 %
	Soudce	225	56,7 %
Opatrovnická	Asistent soudce	8	2 %
	Justiční kandidát	0	0 %
	Soudce	78	19,6 %
Obchodněprávní	Asistent soudce	7	1,8 %
	Justiční kandidát	0	0 %
	Soudce	24	6 %
Smíšená občanskoprávní a opatrovnická	Asistent soudce	2	0,5 %
	Justiční kandidát	0	0 %
	Soudce	9	2,3 %

Výše uvedená tabulka ukazuje řadu významných vzorců z hlediska rozložení respondentů dle jejich specializace a profesního zařazení. Nadpoloviční většinu všech respondentů tvoří soudci se zaměřením na občanskoprávní agendu (56,7 %). Z hlediska významnosti skupiny nelze opominout ani asistenty soudců s totožným zaměřením, jejichž celkový podíl činí 10,8 %. Respondenti z řad soudců specializovaných na opatrovnickou agendu představují podíl o 19,6 %, zatímco asistenti soudců dané specializace jsou zastoupeni spíše okrajově (2 %).

Rozložení odpovědí na dotýčnou otázku je další silný argument pro celkovou reprezentativnost zkoumaného vzorku, neboť poměr celkového zastoupení soudců se zaměřením

na civilní agendu a soudců zaměřených na opatrovnickou agendu v roce 2023 je téměř identický s poměrem zastoupení těchto skupin v dotazníkovém šetření (Ministerstvo spravedlnosti ČR 2023b).¹⁰

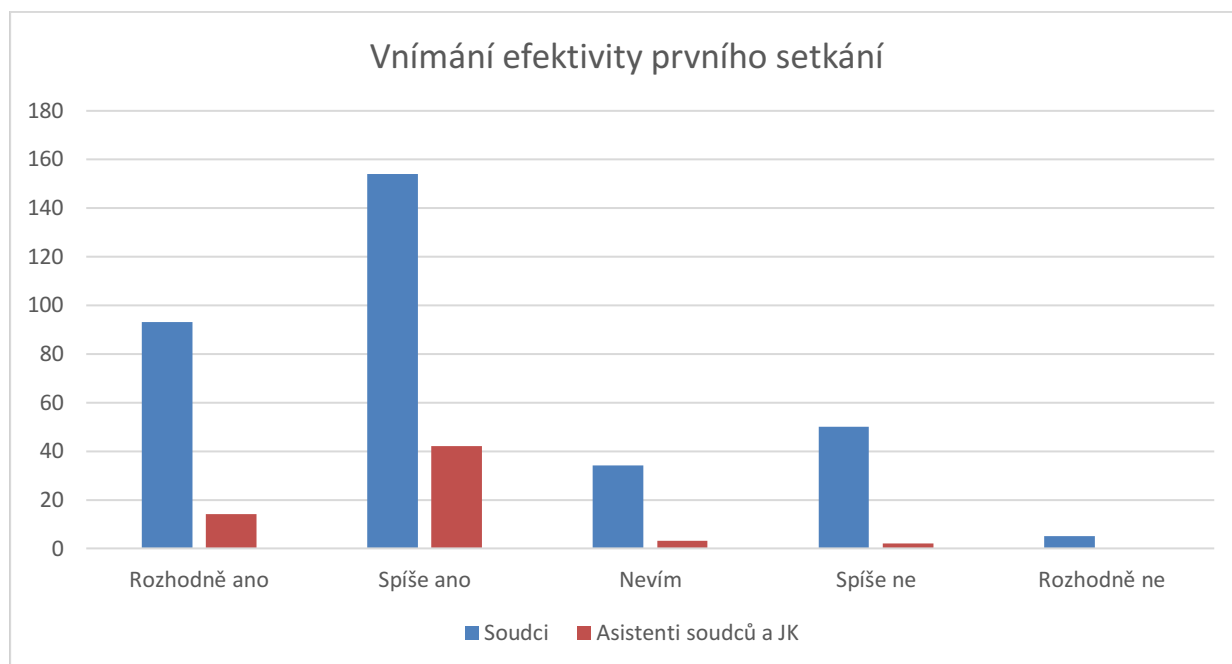
Nad rámec výše uvedeného je možné dodat, že z hlediska nařizování prvního setkání lze spatřovat podobnosti mezi občanskoprávní a obchodněprávní agendou, neboť zástupci těchto skupin mohou první setkání nařídit podle téhož ustanovení (§ 100 odst. 2 o.s.ř.).

5.3. Vnímání prvního setkání a jeho efektivity

5.3.1. Otázka č. 12) Vnímáte institut prvního setkání se zapsaným mediátorem jako vhodný procesní nástroj pro možné smírné vyřešení (soudního) sporu?

Výše uvedená otázka je zaměřena na samotné jádro této práce, tedy na vnímání efektivity prvního setkání z pohledu soudců a jejich asistentů (a JK). Otázka byla koncipována jako uzavřená s výběrem z pěti možných odpovědí (rozhodně ne; spíše ne; nevím; spíše ano; rozhodně ano). Cílem otázky bylo zjištění, zda respondenti vnímají první setkání jako efektivní nástroj. Výsledky lze ve vztahu k rozdělení respondentů do profesních skupin zobrazit následovně:

Graf č. 5: Vnímání efektivity

Výsledky vypovídají o tom, že více než tři čtvrtiny respondentů vnímají první setkání pozitivně jako vhodný procesní nástroj (303 respondentů, tj. 76,3 %), zatímco pouze 57

¹⁰ Poměr mezi jednotlivými skupinami soudců lze vyjádřit následovně: mezi 367 soudci působícími na opatrovnické agendě a 886 soudci civilního úseku okresních soudů činí poměr 1,41 : 3,41, zatímco mezi 78 soudci specializovanými na opatrovnickou agendu a 225 soudci civilního úseku (v dotazníkovém šetření) odpovídá poměru 1,88 : 3,34.

respondentů (tj. 14,3 % respondentů) negativně. Nejčastěji zastoupení jsou respondenti, kteří první setkání vnímají spíše efektivně (196 respondentů). Z dotazníkového šetření vyplývá, že si tento institut vydobyl pozitivně vnímané místo v českém soudním systému.

Z hlubší analýzy dat dle profesního rozdělení respondentů vyplývá, že jej pozitivně (odpovědi „spíše ano“, „rozhodně ano“) vnímá 73,5 % soudců, a dokonce 91,8 % asistentů soudců. Oproti tomu jen 55 respondentů z řad soudců (13,9 % respondentů) a pouze 2 asistenti soudců (0,5 % respondentů) vnímají efektivitu prvního setkání negativně (odpovědi „spíše ne“ a „rozhodně ne“). Za povšimnutí stojí skutečnost, že žádný z asistentů soudců nezvolil možnost „rozhodně ne“.

Pokud výsledky interpretujeme za současného rozdělení podle profesního zařazení, ukazuje se, že míra pozitivního postoje k prvnímu setkání je vyšší v řadách asistentů soudců než u soudců. Lze zvažovat dvě možná vysvětlení. Předně nelze přehlédnout menší reprezentativnost vzorku soudních asistentů (60 asistentů soudců + 1 JK), zatímco převažující vzorek 336 soudců je podstatně více reprezentativní. Další možné vysvětlení poukazuje na možnou souvislost mezi věkem či délkou praxe a postojem k prvnímu nařízenému setkání. Otázkou, do jaké míry data nasvědčují dané domněnce, se tento výzkum zabývá níže při zkoumání hypotéz H1.

Změny v postoji soudců vůči prvnímu setkání lze pozorovat v čase díky výzkumu s obdobným zaměřením, který byl publikován v roce 2020. Při tehdejší hodnocení prvního nařízeného setkání skupinou soudců vnímalo tento institut pozitivně více než 43 % respondentů (varianty odpovědi velmi dobře, spíše dobře) a pouze 8 % negativně (Holá et al. 2020). V průběhu času lze pozorovat značně stoupající tendenci soudců vnímat první setkání jako efektivní nástroj. Přítomnost této tendence lze odůvodnit postupným šířením povědomí o mediaci, odbornými debatami, rozvojem mediace na akademické půdě a v neposlední řadě i postupným seznamováním soudců s tímto stále relativně novým institutem.

Jako limit této úvahy je však nutno zmínit skutečnost, že otázky v obou výzkumech nejsou koncipovány zcela identicky, kdy jsou ve výzkumu Holé dvě neutrální odpovědi („nemám s ním žádné zkušenosti“, „neutrálně“) oproti jedné neutrální odpovědi ve výzkumu současném („nevím“). Lze předpokládat, že na základě výše popsané otázky, měli respondenti v současném výzkumu větší tendenci vybrat polarizovanou odpověď (pozitivní i negativní). Nepředpokládám však významný vliv této skutečnosti, neboť v rámci tohoto výzkumu byla data striktně očištěna o odpovědi respondentů, kteří první setkání nařídit nemohou. Druhá skutečnost, která mohla tendenci ovlivnit, je menší reprezentativnost vzorku v minulém výzkumu (76 respondentů soudců oproti nynějšímu 336), což s sebou mohlo přinést vyšší míru zkreslení výsledků.

5.3.2. Otázka č. 13) Jaký má podle Vás nařízení prvního setkání se zapsaným mediátorem zpravidla vliv na délku soudního řízení?

Otázka si klade za cíl zmapovat subjektivní vnímání vlivu prvního setkání na délku řízení. Z celkového počtu respondentů byly odpovědi rozloženy následujícím způsobem.

Tabulka č. 5: Vliv na délku řízení

Jaký má podle Vás nařízení prvního setkání se zapsaným mediátorem zpravidla vliv na délku soudního řízení?	Počet respondentů	V procentech	Procenta kumulativně
výrazně prodlužuje řízení	4	1 %	1 %
prodlužuje řízení	131	33 %	34 %
nemá vliv na délku řízení	96	24,2 %	58,2 %
zkracuje řízení	137	34,5 %	92,7 %
výrazně zkracuje řízení	29	7,3 %	100 %

Z výsledků vyplývá, že názory respondentů jsou značně polarizovány, přičemž lze identifikovat tři hlavní skupiny odpovědí. První a nejpočetnější skupina (166 respondentů, tj. 41,8 %) uvedla, že první setkání má pozitivní vliv na délku soudního řízení, tedy že zkracuje řízení (34,5 %) a že výrazně zkracuje řízení (7,3 %).

Na druhou stranu 131 respondentů (34 %) vnímá první setkání jako institut, který prodlužuje řízení a 4 respondenti (1 %) uvedli, že výrazně prodlužuje řízení. Zbývajících 96 respondentů (24,2 %) odpovědělo, že nařízení prvního setkání nemá na délku řízení vliv.

Nejčteněji zastoupený názor, že první setkání zkracuje délku řízení, je těsně následován přímo opačným dojmem, že řízení prodlužuje. Zajímavý vhled na danou polarizaci poskytuje rozdělení odpovědí na výše uvedenou otázku podle toho, kolikrát respondenti v posledním roce nařídili první setkání. Ve skupině respondentů, kteří mají za to, že první setkání prodlužuje řízení, jich v posledním roce využilo tento institut alespoň jednou pouze 37 z celkových 131 respondentů (28,2 %). Oproti tomu ve skupině respondentů, která vnímá pozitivní vliv na délku řízení, jej nařídilo v posledním roce alespoň jednou 85 z celkových 137 respondentů (62 %). Ve skupině, která uvádí, že první setkání výrazně zkracuje délku řízení, je popisovaná tendence ještě

výraznější, neboť první setkání v posledním roce nařídilo 24 z celkových 29 respondentů (82,7 %).

Ve vnímání vlivu prvního setkání není mezi respondenty ucelený názor. Respondenti, kteří v posledním roce první setkání nařídili, zároveň podstatně častěji odpověděli, že zkracuje nebo výrazně zkracuje řízení. Pozitivní odpovědi byly častější mezi respondenty, kteří mají více zkušeností s tímto institutem. Celkově výsledky ukazují, že respondenti vnímají vliv prvního setkání na délku řízení převážně pozitivně.

5.3.3. Otázka č. 19) S tvrzením: „První setkání se zapsaným mediátorem má pozitivní dopad na vztahy účastníků řízení (tj. po návratu k soudu) i v případě, že mediaci ne zahájí/ neuzavřou mediační dohodu.“

Jako další složka efektivity prvního nařízeného setkání byl zkoumán jeho dopad na vztahy účastníků řízení v případě, že nedojde k zahájení mediace nebo smírnému vyřešení sporu a soudní řízení pokračuje.

Tabulka č. 6: Dopad na vztahy účastníků řízení

S tvrzením: „První setkání se zapsaným mediátorem má pozitivní dopad na vztahy účastníků řízení (tj. po návratu k soudu) i v případě, že mediaci ne zahájí/ neuzavřou mediační dohodu.“	Počet respondentů	V procentech	Procenta kumulativně
zcela nesouhlasím	49	12,3 %	12,3 %
nevím	164	41,3 %	53,6 %
spíše souhlasím	113	28,5 %	82,1 %
souhlasím	57	14,4 %	96,5 %
zcela souhlasím	14	3,5 %	100 %

Největší skupinu tvoří respondenti, kteří vnímají pozitivní dopad prvního setkání na vztahy mezi účastníky po návratu do soudního řízení (184 respondentů, tj. 46,4 %). Druhou nejčetněji zastoupenou skupinu představují respondenti, kteří nemají o dopadech prvního setkání na vztahy mezi účastníky povědomí (164 respondentů, tj. 41,3 %). Poslední skupinu tvoří respondenti, kteří

zcela nesouhlasí s tím, že by první setkání mělo pozitivní dopad na účastníky řízení při návratu do soudního řízení (49 respondentů, tj. 12,3 %).

Předně je nutno podotknout, že výše uvedené rozložení jednotlivých odpovědí mohlo být ovlivněno tím, že v dotazníku Ministerstva spravedlnosti ČR byla vynechána možnost „spíše nesouhlasím“. Lze důvodně předpokládat, že tato skutečnost má za následek navýšení odpovědí „nevím“ a „zcela nesouhlasím“. Za další možné vysvětlení velmi silného zastoupení respondentů, kteří nevědí, jaké dopady má první setkání na vztah mezi účastníky je možné považovat to, že soudci takové informace pro účely meritorního rozhodnutí nepotřebují, popř. jim nejsou dostupné (např. z důvodu kontaktu pouze s právními zástupci apod.).

Lze však důvodně očekávat, že absence dotyčné odpovědi neměla vliv na rozložení respondentů, kteří vnímají, že první setkání má na vztahy účastníků pozitivní dopad. Většina respondentů tak kromě dopadů prvního setkání popsanych v předchozích podkapitolách spatřuje v tomto institutu pozitiva v oblasti vzájemného vztahu účastníků řízení i v případě, že strany nenaleznou přímo smírné řešení sporu.

5.4. Inferenční statistika

Inferenční statistika jde oproti deskriptivní statistice o krok dále a snaží se o vyvrácení předpokládaných domněnek o celé populaci na základě analýzy vzorku dat (Pearl 2003). V konkrétní rovině tohoto výzkumu to znamená, že výsledky níže uvedené analýzy lze za dodržení reprezentativního vzorku dotazníkového šetření zobecnit na celou populaci výzkumu (soudci, asistenti soudců a JK, kteří jsou aktéry při nařizování prvního setkání). V následující kapitole budou nejprve uvedeny hypotézy výzkumu. Následuje samotná statistická analýza se stručným popisem, a to ke všem třem hypotézám současně. Výsledky analýzy budou interpretovány vždy v samostatné podkapitole.

5.4.1. Hypotézy výzkumu

5.4.1.1. Souvislost věku respondentů a vnímání efektivity prvního setkání

- **H1.0:** Mezi věkem respondentů a vnímáním institutu nařízeného prvního setkání se zapsaným mediátorem jako vhodného procesního nástroje pro možné smírné vyřešení (soudního) sporu neexistuje signifikantní korelace.

- **H1.A**¹¹: Mezi věkem respondentů a vnímáním institutu prvního setkání se zapsaným mediátorem jako vhodného procesního nástroje pro možné smírné vyřešení (soudního) sporu existuje negativní korelace.

Stanovené hypotézy mají ověřit existenci souvislosti mezi věkem respondentů a tím, zda vnímají první setkání jako efektivní procesní nástroj. Podle nulové hypotézy by věk respondentů neměl systematicky ovlivňovat to, jak institut prvního setkání vnímají (např. čím starší, tím skeptičtější, nebo naopak otevřenější). Alternativní hypotéza naopak značí, že s rostoucím věkem respondentů roste i vnímání prvního setkání jako neefektivního nástroje.

5.4.1.2. Souvislost mezi vnímáním efektivity prvního setkání a skutečným počtem nařízených prvních setkání respondenta

- **H2.0**: Mezi vnímáním nařízeného prvního setkání se zapsaným mediátorem jako efektivního procesního nástroje a počtem respondentem nařízených setkání neexistuje korelace.
- **H2.A**: Mezi vnímáním nařízeného prvního setkání se zapsaným mediátorem a počtem respondentem nařízených setkání existuje signifikantní pozitivní korelace.

Cílem druhé sady hypotéz je zjistit, zda existuje souvislost mezi vnímáním prvního setkání jako efektivního nástroje a počtem jeho skutečných nařízení dotčeným respondentem. Podle nulové hypotézy by pozitivní nebo negativní vnímání prvního setkání nemělo souviset s počtem nařízených prvních setkání. Hypotéza přináší důležité poznatky o vztahu mezi subjektivním postojem a praktickým jednáním respondentů, které mohou přispět k lepšímu pochopení institutu prvního setkání v soudní praxi.

5.4.1.3. Souvislost mezi vnímáním efektivity prvního setkání a vnímáním vlivu prvního setkání na délku soudního řízení

- **H3.0**: Mezi vnímáním nařízeného prvního setkání se zapsaným mediátorem jako vhodného procesního nástroje pro možné smírné vyřešení (soudního) sporu a vnímáním, že využití tohoto institutu zkracuje délku řízení, neexistuje korelace.
- **H3.A**: Mezi vnímáním nařízeného prvního setkání se zapsaným mediátorem jako vhodného procesního nástroje pro možné smírné vyřešení (soudního) sporu a vnímáním, že využití tohoto institutu zkracuje délku řízení, existuje signifikantní pozitivní korelace.

Uvedené hypotézy se zaměřují na důvody pro vnímání nařízeného prvního setkání jako vhodného procesního nástroje, konkrétně, zda existuje souvislost mezi tímto názorem a tendencí

---

¹¹ H.0 vždy značí hypotézu, kterou se výzkum snaží vyvrátit, zatímco H.A značí (alternativní) hypotézu, kterou lze na základě dosavadních zjištění předpokládat.

vnímat první setkání jako nástroj, který zkracuje délku řízení. Nulová hypotéza jinými slovy říká, že mezi uvedenými skutečnostmi neexistuje souvislost. Oproti tomu alternativní hypotéza předpokládá, že respondenti, kteří hodnotí první setkání jako vhodný procesní nástroj, mají také tendenci jej vnímat jako přínos ve zkracování délky řízení.

5.5. Statistická analýza¹²

5.5.1. Souvislost věku respondentů a vnímání efektivity prvního setkání

Za účelem zkoumání hypotéz H1 byla provedena korelační analýza pro zjištění vzájemné souvislosti mezi věkem respondentů (otázka č. 1 dotazníkového šetření) a tím, zda vnímají institut prvního setkání se zapsaným mediátorem jako vhodný procesní nástroj pro možné smírné vyřešení soudního sporu (otázka č. 12 dotazníkového šetření). Vzhledem k typu obou proměnných (ordinální) byl pro analýzu použit Spearmanův korelační koeficient, jehož využití lze považovat za vhodné i pro odlehle hodnoty a pro nezávislost jednotlivých pozorování (Puth et al. 2015). Spearmanovým koeficientem lze měřit sílu a směr monotónní (nikoliv nutně lineární) souvislosti mezi dvěma proměnnými.

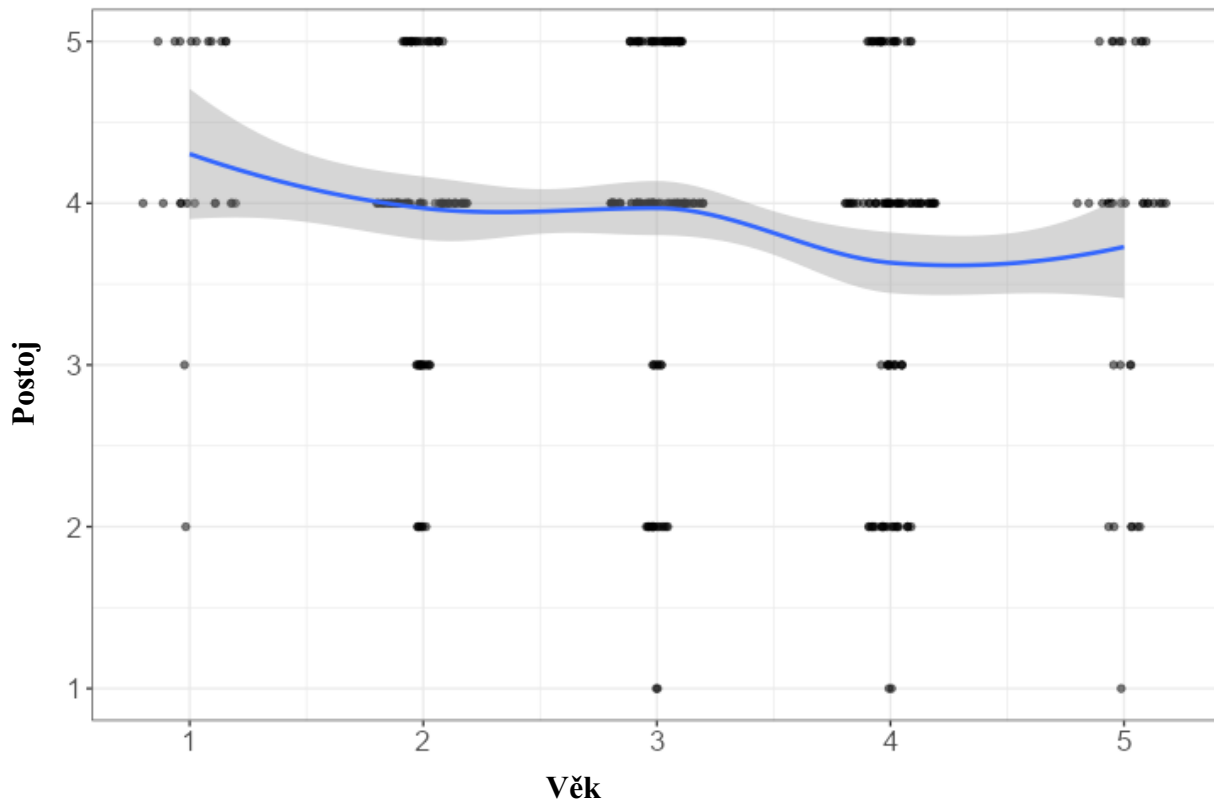
Na vzorku 397 respondentů (soudci, asistenti soudců a JK) byla nalezena signifikantní souvislost na zvolené hladině významnosti (0,05) pro věk soudců a vnímání prvního setkání jako vhodného procesního nástroje pro možné smírné vyřešení soudního sporu. Hodnota Spearmanova korelačního koeficientu $r_s(395) = -0,135$ vyjadřuje slabou negativní korelaci mezi těmito proměnnými. P-hodnota $p = 0,003$ je výrazně menší než stanovená hladina významnosti (0,05). Korelace je tedy pro stanovenou hladinu významnosti (0,05) statisticky signifikantní.

Výslednou korelaci lze zobrazit na následujícím grafu. Klesající tendence značí negativní korelaci.

---

¹² Níže uvedená statistická analýza byla provedena v programu Jamovi (The jamovi project (2022). *jamovi*. (Version 2.3) [Computer Software]. Dostupné z <https://www.jamovi.org>.)

Graf č. 6: Znázornění korelace věku (x) a vnímání efektivity prvního setkání (y)

Na ose x je pod hodnotami 1–5 vzestupně seřazen věk respondentů (1 = 25–30 let; 2 = 31–40; 3 = 41–50; 4 = 51–60; 5 = 61–70). Na ose y je pod hodnotami 1–5 vyznačen postoj respondentů k prvnímu setkání jako vhodnému procesnímu nástroji na Likertově škále (1 = zcela nesouhlasím; 2 = spíše nesouhlasím; 3 = nevím; 4 = spíše souhlasím; 5 = zcela souhlasím).

Na základě výše uvedeného lze zamítnout nulovou hypotézu H1.0, že mezi věkem respondentů a vnímáním institutu nařízeného prvního setkání se zapsaným mediátorem jako vhodného procesního nástroje pro možné smírné vyřešení (soudního) sporu neexistuje korelace. Oproti tomu jsou výsledky analýzy statisticky významnými důkazy ve prospěch alternativní hypotézy H1.A. I když je korelace slabá, její statistická významnost naznačuje, že je potřeba věkovým rozdílům respondentů ve vztahu ke vnímání efektivity prvního setkání věnovat pozornost při interpretaci těchto výsledků.

5.5.2. Souvislost mezi vnímáním efektivity prvního setkání a skutečným počtem nařízených prvních setkání respondentem

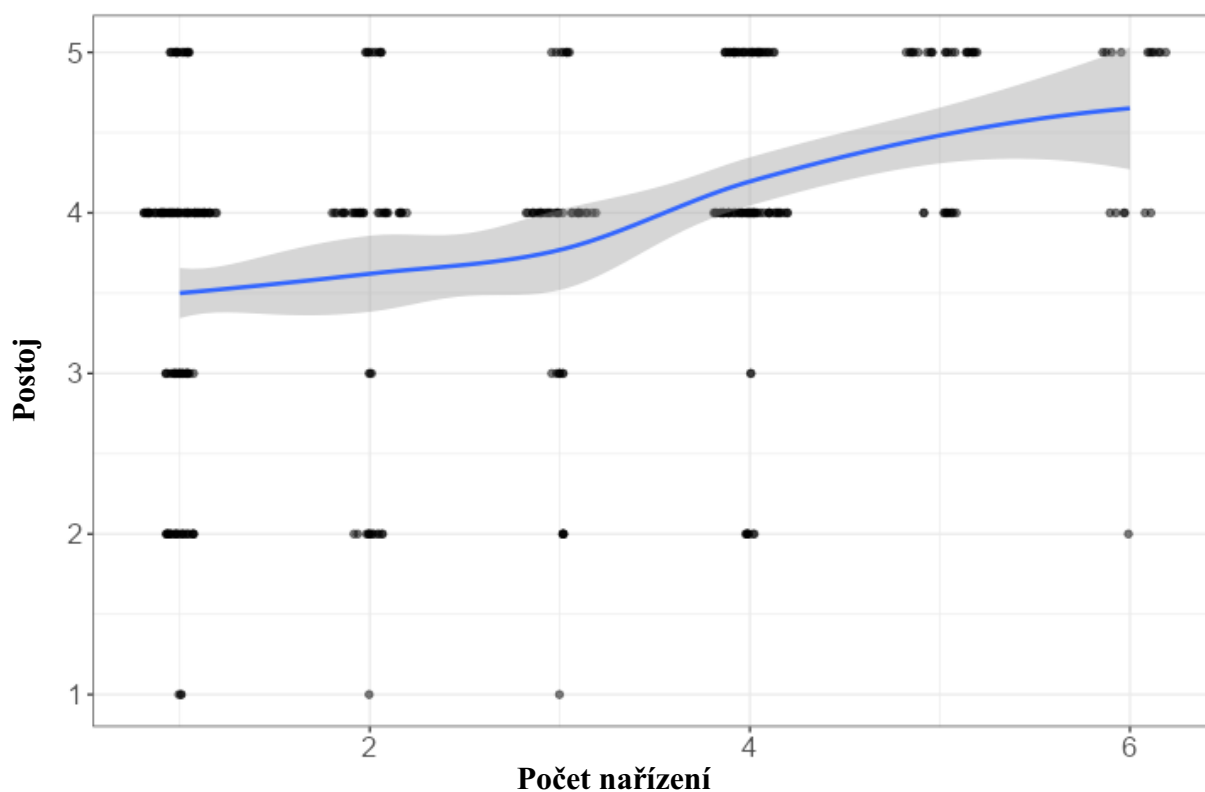
Za účelem zkoumání hypotéz H2.0 a H2.A byla provedena korelační analýza pro zjištění vzájemné souvislosti mezi vnímáním prvního setkání jako vhodného procesního nástroje (otázka č. 12 dotazníkového šetření) a tím, kolikrát respondent skutečně nařídil první setkání (otázka č. 8 dotazníkového šetření). Vzhledem k typu obou proměnných (ordinální) byl pro analýzu opět použit Spearmanův korelační koeficient. Za účelem získání přesnějších výsledků je tato část

analýzy prováděna pouze na soudcích. Je tomu tak proto, že asistenti soudců sami o sobě nařídít první setkání nemohou a jejich zahrnutí by představovalo možné zkreslení výsledků.

Na vzorku 336 respondentů (soudců) byla nalezena signifikantní korelace na zvolené hladině významnosti (0,05) pro vnímání prvního setkání jako vhodného procesního institutu pro možné smírné řešení soudního sporu s počtem skutečně nařízených prvních setkání v posledním roce. Hodnota Spearmanova korelačního koeficientu $r_s(334) = 0,473$ vyjadřuje středně silnou pozitivní korelaci mezi těmito proměnnými. P-hodnota $p < 0,001$ je extrémně nízká¹³, což znamená, že korelace je vysoce statisticky signifikantní.

Výslednou korelaci lze zobrazit na následujícím grafu. Rostoucí tendence značí pozitivní korelaci.

Graf č. 7: Znárodnění korelace počtu nařízených setkání (x) a vnímání efektivity prvního setkání (y)

Na ose x je pod hodnotami 1–6 zanesena proměnná počtu respondentem nařízených prvních setkání (1 = ani jednou; 2 = historicky jsem ho již nařídil/a, ale v posledním roce nikoliv; 3 = jednou; 4 = 2-5; 5 = 6-10; 6 = 11 a více). Na ose y je pod hodnotami 1-5 vyznačen postoj respondentů k prvnímu setkání na Likertově škále (1 = zcela nesouhlasím; 2 = spíše nesouhlasím; 3 = nevím; 4 = spíše souhlasím; 5 = zcela souhlasím).

¹³ Aby byla korelace označena za statisticky významnou, standardně postačuje hladina významnosti menší než 0,05 (Di Leo a Sardanelli 2020).

Výsledky korelační analýzy ukazují, že mezi vnímáním prvního setkání z hlediska jeho vhodnosti jako procesního nástroje pro možné řešení sporů a četností jeho skutečného nařízení existuje středně silná pozitivní korelace. Na základě statisticky významného výsledku lze zamítnout nulovou hypotézu H2.0 a přiklonit se k alternativní hypotéze H2.A, která předpokládá, že vyšší počet nařízených prvních setkání je spojen s pozitivnějším hodnocením tohoto institutu.

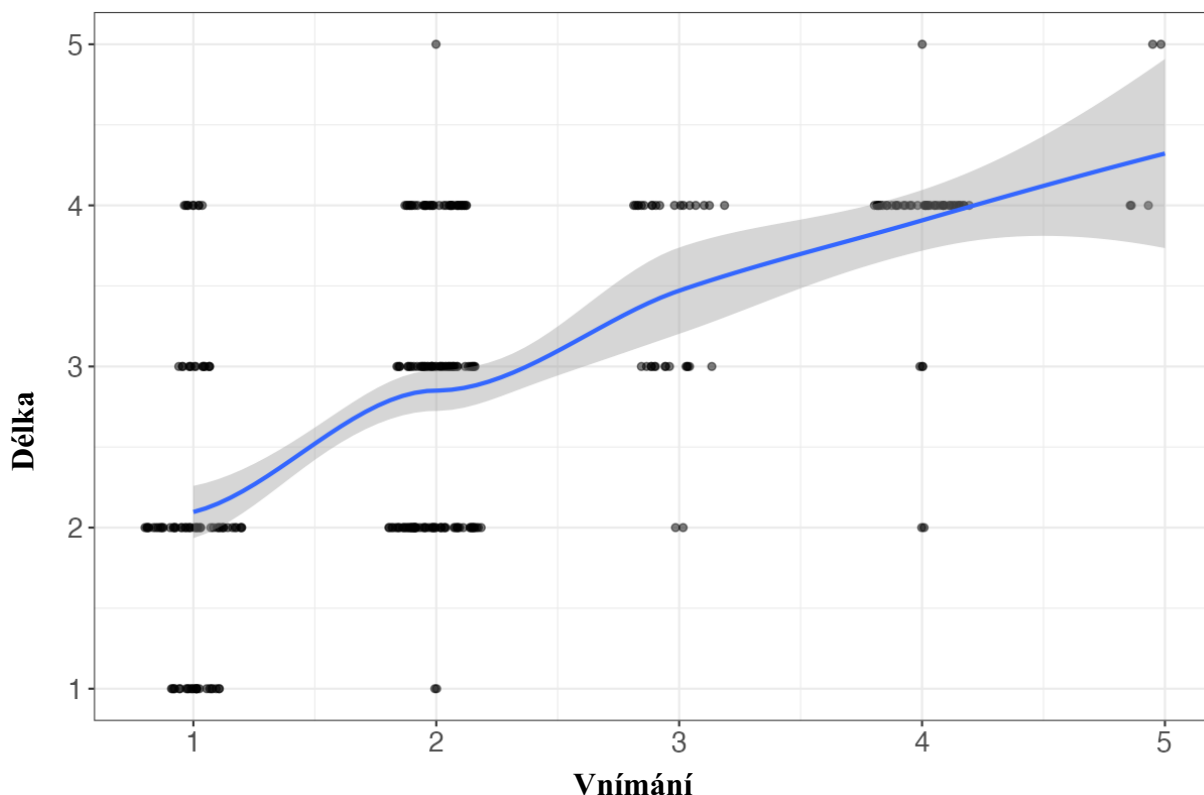
5.5.3. Souvislost mezi vnímáním efektivity prvního setkání a vnímáním vlivu prvního setkání na délku soudního řízení

Korelační analýza byla provedena i v případě hypotéz H3.0 a H3.A, a to za účelem zjištění vzájemné souvislosti mezi vnímáním prvního setkání jako vhodného procesního nástroje (otázka č. 12 dotazníkového šetření) a tím, jak respondent vnímá vliv prvního setkání na délku řízení (otázka č. 13 dotazníkového šetření). Vzhledem k typu obou proměnných (ordinální) byl pro analýzu opět použit Spearmanův korelační koeficient. I tato část výzkumu je za účelem předejití zkreslení výsledků prováděna toliko na soudcích.

Na vzorku 336 respondentů (soudců) byla nalezena signifikantní korelace na zvolené hladině významnosti (0,05) pro vnímání prvního setkání jako vhodného procesního institutu pro možné smírné řešení soudního sporu a vnímáním jeho vlivu na délku soudního řízení. Hodnota Spearmanova korelačního koeficientu $r_s(334) = 0,613$ vykazuje silnou pozitivní korelaci mezi těmito proměnnými. I tato korelace je vysoce statisticky signifikantní, neboť p-hodnota $p < 0,001$ je extrémně nízká.

Výslednou korelaci lze zobrazit na následujícím grafu. Rostoucí tendence opět značí (tentokrát silnou) pozitivní korelaci.

Graf č. 8: Znárodnění korelace vnímání efektivity prvního setkání (x) a vnímáním dopadu na délku řízení (y)

Na ose x je pod hodnotami 1–5 zanesen postoj respondentů k prvnímu setkání jako vhodnému procesnímu nástroji na Likertově škále (1 = zcela nesouhlasím; 2 = spíše nesouhlasím; 3 = nevím; 4 = spíše souhlasím; 5 = zcela souhlasím). Na ose y je pod hodnotami 1–5 vyznačeno vnímání vlivu nařízení prvního setkání na délku řízení (1 = výrazně prodlužuje řízení; 2 = prodlužuje řízení; 3 = nemá vliv na délku řízení; 4 = zkracuje řízení; 5 = výrazně zkracuje řízení).

Výsledky korelační analýzy ukazují, že mezi vnímáním prvního setkání z hlediska jeho efektivity jako nástroje pro možné řešení sporů a vnímáním jeho vlivu na délku soudního řízení existuje silná pozitivní korelace. Na základě statisticky významného výsledku lze zamítnout nulovou hypotézu $H_{3.0}$ a přiklonit se k alternativní hypotéze $H_{3.A}$, která předpokládá, že pozitivní vnímání prvního setkání má pozitivní souvislost s přesvědčením.

5.6. Interpretace výsledků a diskuze

5.6.1. Souvislost věku respondentů a vnímání efektivity prvního setkání

Mezi uvedenými proměnnými zjistila statistická analýza slabou negativní korelaci, která je statisticky významná. Tato souvislost naznačuje, že starší respondenti jsou méně nakloněni využití tohoto institutu ve srovnání s jejich mladšími kolegy. Při prvotní formulaci alternativní hypotézy $H_{1.A}$ jsem byl seznámen s výzkumem Urbanové, Kubátové a Lakomého, který na menším souboru

respondentů za využití lineární regrese zkoumal míru podpory mediace, a to ze strany zapsaných mediátorů, advokátů a soudců. Jedním ze zjištění daného výzkumu bylo, že podpora mediace je nižší u respondentů ve vyšším věku (Urbanová et al. 2022).

Přestože bylo možné z dostupných dat zkoumat právě souvislost mezi věkem a vnímáním mediace, byla vzhledem k tématu této práce provedena korelační analýza věku respondentů a vnímání prvního nařízeného setkání. Kromě tématu této práce mne k tomuto rozhodnutí vedla i domněnka, že institut prvního setkání bude pro většinu soudců (a soudních asistentů) konkrétnějším a uchopitelnějším pojmem.

Výsledky naznačují, že věk respondentů hraje roli v jejich ochotě přijímat první setkání jako efektivní procesní nástroj. Je možné se domnívat, že k této skutečnosti vede z pohledu zkušených soudců relativně nedávné legislativní zakotvení mediace a prvního nařízeného setkání jako takového. Starší generace soudců tak může být méně flexibilní v přijímání inovativních metod řešení sporů nebo má negativní zkušenost s využitím institutu prvního setkání. Výuka ADR a mediace se však stává důležitou součástí studijních oborů většiny právnických fakult v České republice, což může vést k lepšímu přijetí daného institutu ze strany mladších respondentů.

Na základě výsledků výzkumu lze uvažovat o konkrétních výstupech, které by měly za účel rozdíly mezi věkovými skupinami dorovnat, neboť *ad absurdum* odlišný postup soudců na základě věkových rozdílů představuje rozpor se zásadou, že soud rozhoduje v obdobných věcech stejně. Ač se v daném případě jedná o rozhodnutí procesní povahy, může mít zásadní dopad na vývoj a výsledek konfliktu, což je z pohledu stran klíčové. Lze tak uvažovat nad školením a propagací prvního setkání právě u věkových skupin, které jej nařizují nejméně, nebo o podpoře spolupráce mezi generacemi tak, aby docházelo k vzájemné výměně informací.

5.6.2. Souvislost mezi vnímáním efektivity prvního setkání a skutečným počtem nařízených prvních setkání respondentem

Mezi těmito proměnnými byla statistickou analýzou zjištěna vysoce statisticky významná středně silná pozitivní korelace. Zjištění tak naznačují, že mezi vnímáním prvního setkání jako efektivního procesního nástroje a počtem konkrétním respondentem nařízených prvních setkání existuje poměrně významná souvislost. Korelační analýza nemůže zjistit, zda se za souvislostí mezi proměnnými skrývá to, že soudci nařizují více prvních setkání, protože je obecně vnímají jako efektivní nástroj, nebo zda s opětovným nařizováním prvních setkání získali pozitivní zkušenosti a vybuodovali si tak důvěru k mediaci. Nastíněná úvaha je vhodná pro další zkoumání.

V odborných diskuzích je často uváděn názor, že advokáti a soudci navenek mediaci podporují, avšak nejsou ochotní ji sami využít nebo nařídít první setkání ve své praxi (Urbanová et

al. 2022). Výsledky tohoto výzkumu nemohou danou tendenci podpořit. Pro příznivce mediace se jedná o dobrou zprávu, neboť deklarovaná podpora mediace není pouze prázdným prohlášením a souvisí s použitím mediace (prvního setkání) ve vlastní praxi. Do jisté míry lze z výsledků rovněž dovodit, že soudci, kteří chtějí první setkání nařídit, tak mohou skutečně učinit. To svědčí o relativně nízkém množství často zmiňovaných praktických překážek, jako například (ne)dostupnosti mediátora (ač v některých regionech nelze tuto skutečnost opomíjet), ceně mediace apod.

Naopak soudci, kteří první setkání nařizují zřídka, mají nižší důvěru v efektivitu daného institutu jako procesního nástroje. Tento postoj může být dán negativní zkušeností, nedostatečným povědomím o přínosech mediace nebo absencí pozitivních příkladů z praxe. Z hlediska praktických doporučení se jeví jako vhodné cílit na soudce s negativním či neutrálním vnímáním prvního setkání skrze propagaci případových studií a zpracovaných dat o úspěšnosti prvního setkání tak, aby svá rozhodnutí nečinili pouze na základě již zaběhlé praxe, ale i na základě kvalitně analyzovaných dat. Jelikož výsledky poukazují na pozitivní vztah mezi počtem nařízených prvních setkání a pozitivním vnímáním tohoto institutu, může být vhodné systematicky působit na nastavení soudní praxe tak, aby byli soudci motivováni ve vhodných případech nařízení prvního setkání vyzkoušet. Je možné, že se v souvislosti s tím začne měnit jejich postoj vůči tomuto institutu.¹⁴

5.6.3. Souvislost mezi vnímáním efektivity prvního setkání a vnímáním vlivu prvního setkání na délku soudního řízení

Výsledky výzkumu ukázaly, že existuje silná souvislost mezi vnímáním prvního setkání jako vhodného nástroje pro možné řešení sporů a vnímáním pozitivního vlivu prvního setkání na délku soudního řízení.

V minulosti realizovaný výzkum za použití lineární regrese porovnával délku řízení, ve kterých bylo nařízeno první setkání se zapsaným mediátorem a řízení, ve kterých k jeho nařízení nedošlo. Závěrem výzkumu bylo, že nařízení prvních setkání mezi lety 2013 až 2018 prodloužilo délku soudního řízení jak v civilní, tak opatrovnické agendě, přičemž napříč roky šlo o postupně se snižující tendenci (Holá et al. 2020).

Přestože nalezená souvislost představuje subjektivní vnímání prvního setkání z pohledu soudců, kteří jej nařizují, stojí v kontrapozici vůči zjištění, že by první setkání prodlužovalo délku řízení. Existuje více teorií, které by mohly daný rozpor vysvětlit. Předně, od posledního roku zahrnutého do výše uvedeného výzkumu uplynulo téměř 7 let. Klesající tendence zjištěného jevu se tak mohla plně projevit a ve spojení se společenskou změnou ve vnímání mediace v důsledku její

---

¹⁴ Tato úvaha je doporučením či východiskem pro další výzkum, neboť korelační analýza nemůže vyvrátit ani potvrdit kauzální vztah.

propagace ze strany Evropské unie a státních institucí ČR, časem došlo k vyrovnání, či dokonce obrácení tohoto jevu. Zadruhé spatřuji jako jeden z podstatných limitů v minulém výzkumu skutečnost, že významná část soudních řízení s jednoduchým skutkovým zjištěním je vedena formou zkráceného rozkazního řízení, v jehož rámci je vydáván platební rozkaz. Ten se vydává bez slyšení druhé strany a řízení jím může být skončeno řádově v rámci týdnů, nepodá-li proti rozkazu druhá strana odpor (Ministerstvo spravedlnosti ČR 2023b). Ačkoliv se jedná o významnou část soudního nápadu, nejde o případy typicky spojované s vhodností nařízení prvního setkání. Z podstaty věci je nepravděpodobné, že by bylo takové řízení nařízením prvního setkání zkráceno, čímž může dojít k negativnímu zkreslení výsledků při zjišťování vlivu prvního setkání paušálně na všechny typy řízení. Jako předmět dalšího zkoumání proto navrhuji zjištění souvislosti mezi délkou předem definovaných řízení, v nichž by bylo účelné a vhodné nařídit první setkání, avšak k tomu nedošlo, a délkou stejně definované skupiny řízení, v nichž první setkání nařízeno bylo.

Výsledky výše uvedené analýzy ukazují, že skupina respondentů s pozitivním vnímáním prvního setkání nařídila v posledním roce první setkání vícekrát. Výsledky analýzy rovněž poukazují na skutečnost, že soudci s pozitivním vnímáním prvního setkání mají častěji za to, že zkracuje délku řízení. Jeví se tak jako pravděpodobné, že soudci, kteří vnímají, že první setkání zkracuje řízení, mají s jeho nařizováním více zkušeností. Výše uvedené je dalším argumentem pro širší využívání institutu prvního nařízeného setkání, neboť soudci, kteří mají s jeho nařizováním širší zkušenosti, jej vnímají jako časově efektivní z hlediska délky soudního řízení. Lze shrnout, že efektivitu prvního setkání nelze vnímat izolovaně, ale v souvislosti s vícečetnými vlivy, které má na probíhající řízení.

5.7. Limity výzkumu

Úvaha nad limity a omezením výzkumu jsou podstatnou částí odborné práce, neboť poukazují na možná zkreslení a nedostatky proběhlého výzkumu. Identifikovaná úskalí hrají zásadní roli při stanovení východisek pro navazující výzkumnou činnost a interpretaci dat. U daného výzkumu je možné identifikovat několik základních oblastí, na které je ve vztahu k výsledkům výzkumu nutné poukázat.

U analýzy dat je nutné se zamyslet nad reprezentativností vzorku. Distribuce použitého dotazníku byla závislá na ochotě předsedů soudů dotazník šířit, a také na přístupu jednotlivých soudců (asistentů soudců) k účasti na šetření. Tato skutečnost mohla v blíže nezjištěné míře vést k tomu, že soudci s negativním či neutrálním postojem k mediaci byli méně motivováni k účasti, což mohlo ovlivnit návratnost jejich odpovědí (Goyder 1986). Nelze však přehlédnout, že respondenti s negativním i neutrálním postojem k mediaci byli v šetření rovněž čteně zastoupeni.

Ve prospěch významné reprezentativnosti vzorku respondentů svědčí jejich rozložení dle věku a profesního zaměření, které odpovídá demografii zkoumané populace dle výročních statistických zpráv Ministerstva spravedlnosti ČR (Ministerstvo spravedlnosti ČR 2023b).

Lze rovněž poukázat na to, že každé plošné dotazníkové šetření, které se skládá převážně z uzavřených otázek, vykazuje vysokou statistickou hodnotu, avšak omezuje hloubku získaných odpovědí, neboť respondenti vybírají odpovědi z předem určených variant. Dotazníkové šetření tak může limitovat možnost respondentů vyjádřit vlastní zkušenosti a názory mimo předdefinované varianty (Schuman a Presser 1979).

Vyplnění dotazníku rovněž vyžadovalo potřebnou míru znalostí zkoumané oblasti a relevantních termínů,¹⁵ které mohou být respondenty pochopeny do jisté míry různě. Pokrytí široké škály témat rovněž může vést k povrchnějším odpovědím na některé specifické otázky.

V souvislosti s dotazníkovým šetřením je konečně nutné zmínit limity spojené se sebe reportováním. Běžně dochází k tomu, že respondenti odpovídají spíše tak, jak by si přáli, aby je viděli druzí, a ne zcela dle reality. Odpovědi respondentů mohly být ovlivněny individuálními zkušenostmi nebo předsudky. Respondenti rovněž mohli poskytovat odpovědi, které považovali za společensky nebo profesně žádoucí.

---

¹⁵ Příkladem lze uvést často zaměňované první setkání se zapsaným mediátorem a mediací samotnou .

Závěr

Institut prvního setkání se zapsaným mediátorem je důležitým nástrojem pro rozvoj smírného řešení sporů v české justici. Jeho hlavním cílem je motivovat účastníky k využití mediace jako alternativní formy řešení sporů a tím snížit zátěž soudního systému. Přestože od zakotvení dotčeného institutu již uplynula řada let, je jeho praktická aplikace v soudním řízení stále předmětem diskuzí. Tato diplomová práce se proto zaměřila na zhodnocení efektivitu prvního setkání z pohledu soudů České republiky, přičemž analyzovala jeho právní zakotvení, plánované legislativní změny, stávající praxi a za pomoci empirického výzkumu zkoumala pohled soudců na jeho využití.

Právní analýza ukázala, že první setkání má v českém právním řádu převážně jasně vymezené místo. Z části je však předmětem legislativních změn, které mají za cíl jeho úlohu upřesnit i v zákoně o zvláštních řízeních soudních. Dotčená analýza však poukazuje na možné mezery při aplikační praxi, které mohou být způsobeny zejména vágním vymezením obsahu prvního nařízeného setkání. V reakci na danou skutečnost přináší druhá kapitola této práce rozbor jednotlivých složek prvního setkání z hlediska jejich obsahu a detailně popisuje rozsah povinností mediátora v souvislosti s prvním nařízeným setkáním. Vzhledem k roztržité praxi zapsaných mediátorů v oblasti prvního setkání se jeví jako žádoucí nastavit možné minimální standardy daného institutu tak, aby vždy došlo k naplnění všech jeho základních složek, ale zároveň zůstala zachována flexibilita (před)mediačního procesu.

Z deskriptivní analýzy dat ve čtvrté kapitole vyplývá stagnace v počtu nařízených prvních setkání v posledních letech, neboť procento případů, ve kterých bylo první setkání nařízeno, se drží na stejné úrovni. Navzdory uvedenému vyplývá z dat o nařizování prvního setkání jeho značná efektivita v tom smyslu, že se nadpoloviční většina případů, ve kterých bylo první setkání nařízeno, nevrátí zpět do soudního řízení. Data o počtech nařízených prvních setkání lze v budoucnu použít jako nástroj osvěty i jako podklad pro přijímání statisticky podložených návrhů v oblasti prvního setkání *de lege ferenda*.

V samotném jádru odpovídá tato práce na tři výzkumné otázky, respektive na silně reprezentativním vzorku soudcovské populace ověřuje tři hypotézy. Z pokusu o vyvrácení první hypotézy vyplývá statisticky významná souvislost mezi věkem respondentů a jejich vnímáním efektivitu prvního setkání. Lze se důvodně domnívat, že výstupy souvisejí mimo jiné s postupem výuky ADR na právnických fakultách a osvětovou činností Ministerstva spravedlnosti ČR. Výsledky výzkumu lze použít například při tvorbě vzdělávacích programů v oblasti ADR pro soudce, které mohou být efektivně zaměřeny na cílové skupiny podle věku soudců.

Druhá hypotéza se zabývá tím, zda existuje souvislost mezi vnímáním prvního setkání a počtem skutečně nařízených prvních setkání. Ačkoliv se zjištěná souvislost může jevit jako zřejmá,

směřovalo stanovení hypotézy k vyvrácení často zmiňovaného názoru, že zástupci právních profesí hodnotí mediaci kladně, zatímco ji ve své praxi nevyužívají. Zjištění výzkumu takovou domněnku vyvrací, a naopak poukazuje na skutečnost, že soudci, kteří vnímají první setkání jako efektivní, mají zkušenosti s jeho skutečným nařizováním.

Jednou z nejčastěji skloňovaných otázek v oblasti efektivity prvního setkání je jeho vliv na délku soudního řízení. Souvislost zjištěná při vyvrácení třetí hypotézy poukazuje na skutečnost, že soudci, kteří vnímají první setkání jako efektivní, na něj zároveň pohlížejí jako na nástroj zkracující délku řízení. Další výzkum by se mohl zaměřit například na analýzu dlouhodobých dopadů prvního setkání v kontextu jednotlivých typů sporů a analýzu dopadů prvního setkání na délku řízení ve specifických typech sporů.

Lze uzavřít, že výsledky této práce přinášejí teoretický, praktický i empirický pohled na problematiku prvního setkání se zapsaným mediátorem. Věřím, že pokud má první setkání naplnit svůj potenciál a přispět k rozvoji mediace, je třeba jeho aplikaci zdokonalovat a dále o něm informovat i odbornou veřejnost. Osvětová činnost však musí být prováděna na základě ověřených faktů a zároveň musí být výstupem z diskuze všech zapojených stakeholderů. Věřím, že i tato práce může být do takové diskuze dílčím přínosem.

Seznam použitých zdrojů

1. Seznam použité literatury

ALEXANDER, Nadja; WALSH, Sabine; SVATOŠ, Martin. *EU Mediation Law Handbook Regulatory Robustness Ratings for Mediation Regimes*. Kluwer Law International B.V. 2017. 777 s. ISBN 978-90-411-5859-8.

BAITAR, Rachid, BUYASSE, Ann; BRONDEEL, Ruben; DE MOL, Jan; ROBER, Peter. *Styles and Goals: Clarifying the Professional Identity of Divorce Mediation*. *Conflict Resolution Quarterly*, roč. 31 (2013), č.1, s. 57–78. ISSN 1536-5581.

BRANDT, Otto A., *Fear of the Unknown?* *Science News*. roč. 133 (1988), č. 20, s. 307. ISSN 00368423.

BRZOBOHATÝ, R; NOVÁKOVÁ, S. *Vývoj Bezplatné rodinné mediace v ČR*. v KUTLÍK, F. (ed.) *Rodinná mediácia v kontexte aktuálnej právnej úpravy*. 1. vyd., Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžběty, n. o. v spolupráci so Slovenským inštitútom pre mediáciu a Asociáciou rodinných mediátorov Slovenska, 2016, s. 94-102. ISBN 978-08-8132-159-7.

BRZOBOHATÝ, R; POLÁKOVÁ, L; HORÁČEK, T; VRÁBEL PORTEŠ, V; HANAJOVÁ, T. *Rukovět mediátora aneb co je dobré vědět nejen ke zkouškám mediátora*. 2. vyd., Praha: Wolters Kluwer ČR. 2022. 324 s. ISBN 978-80-7676-037-0.

DI LEO, Giovanni; SARDANELLI, Francesco. *Statistical significance: p value, 0.05 threshold, and applications to radiomics—reasons for a conservative approach*. *European Radiology Experimental*. Roč. 4 (2020), č. 1, s. 18. ISSN 2509-9280.

DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. 4. vyd., Praha: Univerzita Karlova Nakladatelství Karolinum. 2020, 372 s. ISBN 978-80-246-1966-8.

DOLEŽALOVÁ, M; HÁJKOVÁ, Š; Dana POTOČKOVÁ a J. ŠTANDERA, *Zákon o mediaci: komentář*. 1. vyd., Praha: C. H. Beck, 2013, 360 s. ISBN 978-80-7400-458-2.

GARCIA, Angela Cora. *How Mediation Works: Resolving Conflict Through Talk*. 1. vyd., Cambridge University Press, 2019, ISBN 978-1-139-16254-8.

GOYDER, John. *Surveys on Surveys: Limitations and Potentialities*. *The Public Opinion Quarterly*. roč. 50 (1986), č. 1, s. 27–41. ISSN 0033-362X.

HÁJKOVÁ, Šárka; POTOČKOVÁ, Dana. *Institut prvního setkání se zapsaným mediátorem – pomoc nebo problém?*. *Soudce*, 2018, č. 5, s. 13-16. ISSN 2788-3795.

HOLÁ, Lenka. *Mediace v teorii a praxi*. 1. vyd., Praha: Grada Publishing, a.s. 2011. ISBN 978-80-247-3134-6.

HOLÁ, Lenka; FIEDOR, David; URBANOVÁ, Martina. *První setkání se zapsaným mediátorem na základě prostorové analýzy míry jeho využívání v České republice*. *Právník* roč. 158 (2019), č. 9, s. 876–886. ISSN 0231-6625.

HOLÁ, Lenka, URBANOVÁ, Martina. a kol. *Mediace v praxi optikou empirického výzkumu*. Praha: Wolter kluwer ČR, 2020, 396 s. ISBN 978-80-7598-933-8.

HORÁČEK, Tomáš; OLÍK, Miloš; SVATOŠ, Martin. *Zákon o mediaci – komentář*. Wolters Kluwer, 2019, 376 s. ISBN 978-80-7598-243-8.

LANDRY, Robert J. III, *Empirical Scientific Research and Legal Studies Research A Missing Link Perspectives on Teaching*. *Journal of Legal Studies Education*. roč. 33 (2016), č. 1, s. 165–170.

MALANÍK, Michal. *Empirické zkoumání metodologie interpretace práva*. *Časopis pro právní vědu a praxi*. roč. 27 (2019), č. 2, s. 169–188. ISSN 1210-9126, 1805-2789.

PEARL, Judea, *Statistics and causal inference: A review*. *Test*. roč. 12 (2003) č. 2, s. 281–345. ISSN 1863-8260.

PETRUSEK, Miloslav. *Kvantitativní nebo kvalitativní metody?* *Sociologický Časopis / Czech Sociological Review*. roč. 26 (1990), č. 1/2, s. 75–90. ISSN 0038-0288.

PUTH, Marie-Therese; NEUHÄUSER, Markus; RUXTON, Graeme D. *Effective use of Spearman's and Kendall's correlation coefficients for association between two measured traits*. *Animal Behaviour*. roč. 102 (2015), 2015, s. 77–84. ISSN 0003-3472.

RISKIN, L. L., T. ARNOLD a J. M. KEATING JR. *Mediace aneb Jak řešit konflikty*. 1. vyd., Praha: Pallata, 1997, 126 s. ISBN 80-901710-6-0.

SCHUMAN, Howard; PRESSER, Stanley. *The Open and Closed Question*. *American Sociological Review*. roč. 44 (1979), č. 5, s. 692–712. ISSN 0003-1224.

SINGER, Linda R. *The quiet revolution in dispute settlement*. *Mediation Quarterly*. roč. 7 (1989), č. 2, 105–113. ISSN 0739-4098.

SUMMERS, Alicia; WOOD, Steve; RUSSELL, Jesse. *Assessing Efficiency and Workload Implications of the King County Mediation Pilot*. *SSRN Electronic Journal*. 2010. ISSN 1556-5068.

SVATOŠ, Martin. *Tajemství mediace, aneb, Řešení sporů od A do Z*. 2., rozšířené vyd., Praha: Art Francesco, 2024, 279 s. ISBN 978-80-86819-27-3.

SVATOŠ, Martin. et al. *Mediační advokacie*. 1. vyd., Praha: Centrum mimosoudního řešení sporů, Právnická fakulta Univerzity Karlovy, 2024, 79 s. ISBN 978-80-7630-047-7.

ŠIŠKOVÁ, Tatjana, *Facilitativní mediace: řešení konfliktu prostřednictvím mediátora*. 1. vyd., Praha: Portál, 2012, 208 s. ISBN 978-80-262-0091-8.

ŠÍNOVÁ, Renáta; WESTPHALOVÁ; Lenka. *K možnosti soudu nařídít účast na mimosoudních postupech podle § 474 ZŘS, a to i v kontextu rozhodnutí KS v Hradci Králové*. *Právní rozhledy* roč. 23 (2020), č. 24, 835 s. ISSN 1210-6410.

TRAUTMANN, Stefan T; ZECKHAUSER, Richard J. *Shunning uncertainty: The neglect of learning opportunities*. *Games and Economic Behavior*. roč. 79 (2013), s. 44–55. ISSN 08998256.

URBANOVÁ, Martina; KUBÁTOVÁ, Helena; LAKOMÝ, Martin. *Deklarovaná podpora mediace mezi zapsanými mediátory, soudci a advokáty ve světle mediační praxe*. *Právník*. 2022, č. 9, s. 848-865. ISSN 0231-6625.

VAN GESTEL, Rob; MICKLITZ, Hans-Wolfgang. *Why Methods Matter in European Legal Scholarship*. *European Law Journal*. roč. 20 (2014), č. 3, s. 292–316. ISSN 1468-0386.

WATKINS, Daniel, *A Nudge to Mediate: How Adjustments in Choice Architecture Can Lead to Better Dispute Resolution Decisions*. *The American Journal of Mediation*. 2010. s. 1–22. ISSN 1947-9557.

2. Seznam použitých internetových zdrojů

Důvodová zpráva k zákonu č. 202/2012 Sb., o mediaci a o změně některých zákonů. Sněmovní tisk č. 426/0. psp.cz [online]. 2011. 69 s. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/text2.sqw?idd=72721>.

Důvodová zpráva k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, a další související zákony. Sněmovní tisk č. 728. 2024. 154 s. Dostupné z <https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=9&T=728>

MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI ČR, *Souhrnné výkladové stanovisko Ministerstva spravedlnosti ČR k nařízenému prvnímu setkání se zapsaným mediátorem* [online]. 2019a, Dostupné z: <https://mediace.justice.cz/wp-content/uploads/2023/06/Souhrne-stanovisko-k-prvnimu-setkani.pdf>

MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI ČR, *Výkladové stanovisko Ministerstva spravedlnosti ČR k aplikaci § 474 odst. 1 z.ř.s.* [online]. 2019b, Dostupné z: <https://mediace.justice.cz/wp-content/uploads/2023/06/Stanovisko-k-aplikaci-%C2%A7-474-odst.-1-ZRS.pdf>

Mediační dashboard. *Data o využívání nařízeného prvního setkání se zapsaným mediátorem srozumitelně. – Mediacce* [online]. Dostupné z: <https://mediace.justice.cz/mediacni-dashboard-data-o-vyuzivani-narizeneho-prvniho-setkani-se-zapsanym-mediator-em-srozumitelne/>

MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI ČR, *Statistické listy – netrestní agenda.* 2023, 2023a, Dostupné

z: <https://app.powerbi.com/view?r=eyJrIjoiZGM5Yzk5NTItNjhjOS00OWE4LThjZGYtNjk5ZjBmNTVkNDhlIiwidCI6IjFkNGY3YjIxLWw4YzYtNGZIYS1iMzMwLWw0MWNmNzJjNTdkYyIsImMiOiJ9&pageName=ReportSection00d91f5458d4e5cda903>

MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI ČR. Výroční statistická zpráva za rok 2023, 2023b, Dostupné z <https://msp.gov.cz/web/msp/rozcestnik/-/clanek/ministerstvo-spravedlnosti-p%C5%99edstavilo-v%C3%BDro%C4%8Dn%C3%AD-statistickou-zpr%C3%A1vu-za-rok-2023>

PASEKOVÁ, Eva. *Soudci a soudkyně na okresních soudech stárnou, na mateřskou jich odchází méně.* Česká justice [online]. 2018. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2018/07/soudci-soudkyne-okresnich-soudech-starnou-materskou-jich-odchazi-mene/>

3. Seznam použitých právních předpisů

Usnesení č. 2/1993 Sb., předsednictva České národní rady o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součástí ústavního pořádku České republiky

Zákon č. 202/2012 Sb., o mediaci a o změně některých zákonů (zákon o mediaci)

Vyhláška č. 277/2012 Sb., o zkouškách a o odměně mediátora

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon)

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/52/ES ze dne 21. 5. 2008 o některých aspektech mediace v občanských a obchodních věcech

4. Seznam použité judikatury

Nález Ústavního soudu ze dne 14. 3. 2007, sp. zn. II.ÚS 145/06,

Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 10. 8. 2016 sp. zn. 20 Co 283/2016

Efektivita nařizování prvního setkání se zapsaným mediátorem ze strany soudů ČR

Abstrakt

Mediace jako alternativní způsob řešení sporů nabývá na významu v právních systémech po celém světě i v České republice. Tato diplomová práce se zaměřuje na efektivitu nařízeného prvního setkání se zapsaným mediátorem z pohledu soudců, přičemž analyzuje jeho dopady a přínosy v soudní praxi. Cílem práce je zhodnotit stávající využívání prvního setkání a posoudit, jestli je optikou soudů naplněn jeho potenciál. Konkrétním záměrem empirického výzkumu je zjistit, zda a do jaké míry je nařízené první setkání soudci vnímáno jako efektivní nástroj mimosoudního řešení sporů. Právě soudci jsou důležitými stakeholdery, neboť disponují mocí první setkání ve vhodných a účelných případech nařídit.

Teoretická část práce poskytuje podrobný přehled právního zakotvení prvního setkání v českém právním řádu a zabývá se zejména vymezením jeho obsahu. To bývá náročné s přihlédnutím ke značné flexibilitě tohoto institutu. Zvláštní důraz je kladen na aktuální legislativní změny, které dopadají i na nařizování prvního setkání podle zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních. Dále se věnuje vymezení konceptu efektivity tohoto institutu v kontextu soudního řízení i úspěšnosti samotné mediace. Vymezení účinnosti prvního setkání pohledem primární cílové skupiny je zásadní pro empirický výzkum této práce.

Empirická část práce vychází z dat získaných prostřednictvím dotazníkového šetření mezi soudci okresních a krajských soudů. Vybraná data jsou podrobena deskriptivní analýze a následně korelační analýze za účelem identifikace souvislostí mezi blíže určenými proměnnými. Výsledky poukazují na existenci korelace mezi věkem respondentů a vnímáním jeho efektivity. Dále se zabývají souvislostí mezi vnímáním efektivity daného institutu a skutečným počtem nařízených prvních setkání či mezi vnímáním efektivity prvního setkání a vnímáním jeho dopadu na délku soudního řízení.

Tato práce tak přispívá k diskuzi o roli prvního setkání v českém právním prostředí a otevírá prostor pro další výzkumnou činnost v dané oblasti. Její výstupy rovněž mohou sloužit jako dílčí podklady pro možné úvahy o minimální standardizaci prvního setkání či pro další opatření směřující k optimalizaci jeho využití.

Klíčová slova: Mediace, Efektivita prvního setkání se zapsaným mediátorem, Empirický výzkum v právu

Effectiveness of the Czech courts ordering the first meeting with a registered mediator

Abstract

Mediation as an alternative dispute resolution method is gaining importance in legal systems around the world, including the Czech Republic. This thesis focuses on the effectiveness of the ordered first meeting with a registered mediator from the perspective of judges, analyzing its impact and benefits in court practice. The aim of the thesis is to evaluate the current use of the first meeting and to assess whether its potential is being fulfilled from the perspective of the courts. Specifically, the empirical research aims to determine whether and to what extent the ordered first meeting is perceived by judges as an effective tool for successful out-of-court dispute resolution. Judges are important stakeholders as they have the power to order first meetings in appropriate cases.

The theoretical part of the thesis provides a detailed overview of the legal establishment of the first meeting in the Czech legal system and deals with the definition of its content. This is often challenging given the considerable flexibility of this institute. Emphasis is placed on the current legislative changes that also affect the ordering of the first meeting under Act No. 292/2013 Coll., on Special Court Proceedings. Furthermore, it is devoted to defining the concept of effectiveness of this institute in the context of judicial proceedings and the success rate of the mediation itself. Defining the effectiveness of the first meeting through the eyes of the primary target group is essential for the empirical research of this thesis.

The empirical research is based on data obtained through a questionnaire survey among judges of district and regional courts. The selected data was subjected to descriptive analysis and then to correlation analysis in order to identify associations between the specified variables. The results indicate the existence of a correlation between the age of the respondents and the perception of its effectiveness. They also indicate a correlation between the perception of the effectiveness of the institute and the actual number of first meetings ordered or between the perception of the effectiveness of the first meeting and the perception of its impact on the length of the court proceedings.

This work thus contributes to the discussion on the role of the first meeting in the Czech legal environment and paves the way for further research in this area. Its outputs may also serve as a partial basis for possible considerations on the minimum standardization of the first meeting or for further measures aimed at optimizing its use.

Keywords: Mediation, Effectiveness of the First Meeting with a Registered Mediator, Empirical Research in Law